

Przewodnik o Pierwszych Dniach

Dla przybyszy do Ontario

Popierany przez:

© Ontario Council of Agencies Serving Immigrants 2008

First Days Guide - Polish

ŚPIS TREŚCI

Witamy W Ontario.....	1
Przyjazd do Ontario	3
Mieszkanie	6
Zdrowie.....	11
Zatrudnienie	16
Edukacja	20
Imigracja i obywatelstwo.....	22
Usługi prawne	24
Środowiskoi Rekreacja	26
Informacje dla konsumentów	28
Następne kroki	35

WITAMY W ONTARIO

Przeprowadzka do nowego kraju może być trudnym przeżyciem. Ciężko jest zostawić rodzinę i przyjaciół. Wiele spraw może okazać się całkiem innych od tych, które znasz z własnego kraju. W zależności od kraju, z którego pochodzisz, szkoła, opieka zdrowotna, praca i prawo mogą Ci się wydawać bardzo dziwne. Może upłynąć dużo czasu, zanim odnajdziesz się na nowym miejscu w Ontario, zwłaszcza wtedy, gdy nie masz odpowiednich informacji i nie wiesz, jakie podjąć następne kroki.

Poradnik „Pierwsze dni” został napisany przez osoby pomagające nowym imigrantom podczas pierwszych dni ich pobytu w Kanadzie i prowadzące Settlement.Org – stronę internetową dla nowoprzybyłych.. Poradnik ten zawiera odpowiedzi na najważniejsze pytania zadawane przez nowoprzybyte osoby i pomaga im podczas pierwszych kroków na drodze do tego, aby Ontario stało się ich nowym domem.

Poradnik „Pierwsze dni” zawiera informacje, które będą Ci potrzebne podczas Twoich pierwszych dwóch tygodni w Ontario. Nie odpowie on na wszystkie pytania dotyczące życia w Ontario. Pomoże jednak podczas Twoich pierwszych kroków. Istnieje wiele miejsc, w których możesz uzyskać informacje, które opiszemy w dalszej części broszury. Jeżeli posiadasz dostęp do komputera i internetu, odwiedź stronę www.settlement.org, aby uzyskać więcej informacji o sprawach, o których przeczytasz w tej broszurze lub aby uzyskać odpowiedź na nurtujące Cię pytania.

Niniejszy przewodnik zawiera wiele informacji. Może być Ci trudno zdecydować, od czego zacząć. Poświęć na to tyle czasu, ile potrzebujesz i przeczytaj go uważnie, aby się upewnić, że wiesz, które rzeczy są dla Ciebie ważne i jakie podjąć dalsze kroki.

Niektórzy mają już przyjaciół, którzy mogą im pomóc w niektórych ważnych sprawach i w zrozumieniu życia w Kanadzie. Może się to okazać naprawdę pomocne, ale mimo wszystko przeczytaj ten przewodnik, aby się upewnić, czy rozumiesz wszystkie informacje dotyczące ważnych dla Ciebie spraw. Możliwe, że nie czeka tu na Ciebie nikt i wiele rzeczy przyjdzie Ci załatwiać samodzielnie. Wiele spraw, które będą Ci bardzo pomocne, możesz załatwić jeszcze przed przybyciem do Ontario.

Podczas pierwszych tygodni pobytu w Kanadzie będzie wiele spraw do załatwienia. . Musisz wypełnić wiele formularzy instytucji rządowych. Te formularze pomogą Ci otrzymać SIN, OHIP, CCTB itp. Formularze są bezpłatne. Często można je pobrać z internetu. Nie musisz płacić za pomoc w wypełnieniu tych formularzy. Możesz uzyskać bezpłatną pomoc w agencjach dla nowoprzybyłych. Z tego przewodnika dowiesz się, jak się z nimi skontaktować.

Ten przewodnik podzielony jest na sekcje tematyczne, takie jak strona internetowa Settlement.Org. Znajdziesz w nim także listę rzeczy, które musisz zrobić podczas pierwszych tygodni pobytu w Ontario. Poszczególne sekcje przewodnika szczegółowo to objaśniają. W każdej z nich znajdziesz wiele przydatnych informacji. Znajdziesz w nich także odnośniki do dłuższych artykułów dostępnych na stronie internetowej oraz informacje o miejscach, w których możesz uzyskać pomoc. Ze strony internetowej możesz pobrać ważne formularze i wydrukować je.

RZECZY, KTÓRE MUSISZ ZROBIĆ W PIERWSZYCH TYGODNIACH

Możesz zdecydować, co zrobić w pierwszej kolejności. Możliwe, że nie wszystkie te rzeczy okażą się konieczne. Na przykład jeżeli nie masz dzieci, nie musisz szukać szkoły. Niektóre sprawy należy załatwić zaraz po przybyciu – na przykład wyrobić kartę ubezpieczenia zdrowotnego (OHIP) i wystąpić o numer ubezpieczenia społecznego (SIN).

Może masz przyjaciół lub krewnych w mieście, w którym chcesz zamieszkać. Będą Ci bardzo pomocni. Mogą pokazać wszystkie ważne miejsca w mieście i pomóc w znalezieniu mieszkania. Mogą też pomóc dowiedzieć się więcej o nowym środowisku, w którym przyjdzie Ci żyć.

- Znajdź mieszkanie lub dom.
- Wystąp o przyznanie numeru ubezpieczenia społecznego (SIN)
- Wyrób kartę ubezpieczenia zdrowotnego (OHIP)
- Wystąp o zasiłek na dzieci
- Otwórz konto bankowe
- Zdobądź informacje o tym, jak znaleźć pracę
- Znajdź najbliższą agencję pomagającą w osiedleniu się
- Znajdź najbliższą przychodnię rejonową
- Znajdź najbliższe centrum pośrednictwa pracy
- Znajdź najbliższą bibliotekę publiczną
- Znajdź informacje o swoich prawach jako pracownika i najemcy mieszkania
- Dowiedz się, jak zapisać dzieci do szkoły
- Kup mapę miasta i znajdź informacje o trasach autobusowych
- Znajdź kurs angielskiego dla siebie i swojej rodziny
- Dowiedz się, gdzie najlepiej robić zakupy
- Poszukaj informacji na stronie internetowej: www.settlement.org

ILE KOSZTUJE OSIEDLENIE SIĘ W KANADZIE

Osiedlenie się w Kanadzie może kosztować więcej niż myślisz. Urzędnicy Ministerstwa Obywatelstwa i Imigracji (Citizenship and Immigration Canada) poproszą Cię o "potwierdzenie posiadania funduszy" przy przekraczaniu granicy, aby uzyskać od Ciebie dowody na to, że posiadasz wystarczającą sumę pieniędzy, by utrzymać siebie i swoją rodzinę po przyjeździe do Kanady.

Ale wymagana suma pieniędzy prawdopodobnie nie wystarczy, aby zapewnić Tobie i Twojej rodzinie taki poziom życia, jak w Twoim kraju. Wielu imigrantom nie udaje się znaleźć pracy przez wiele miesięcy. Może upłynąć trochę czasu, zanim zorganizujesz swoje życie na nowym miejscu w taki sposób, jak sobie życzysz.

Gdy znajdziesz mieszkanie, przed wprowadzeniem się do niego musisz z góry zapłacić za pierwszy i ostatni miesiąc wynajmu. Niektóre mieszkania są umeblowane, ale większość nie. Musisz kupić meble do mieszkania. Możliwe, że konieczny będzie zakup odzieży zimowej. Musisz płacić za transport, telefon, jedzenie, lekarstwa, rozrywkę... Lista płatności jest długa.

Koszty utrzymania nie są takie same we wszystkich miastach. Aby zapoznać się z przykładami kosztów życia w Kanadzie, przeczytaj artykuł zatytułowany „Ile wydaje na życie trzyosobowa rodzina w Kanadzie?”, który znajdziesz na stronie Settlement.Org pod adresem: www.settlement.org/FD/01.

Warto się dowiedzieć, ile kosztuje życie w mieście, w którym chcesz się osiedlić. Aby nieco ułatwić sobie życie w pierwszych miesiącach pobytu, przywieź ze sobą możliwie największą ilość pieniędzy.

PRZYJAZD DO ONTARIO

Podczas odprawy celno-immigracyjnej możesz zadać oficerowi biura imigracyjnego wszelkie pytania dotyczące statusu imigranta lub Twojej wizy. Jeżeli nie skorzystasz z tej okazji, uzyskanie później potrzebnych Ci odpowiedzi może się okazać trudniejsze.

Jeżeli czytasz ten przewodnik przed przyjazdem do Kanady, przeczytaj artykuł pod tytułem „*Jakie dokumenty należy ze sobą zabrać przybywając do Kanady jako nowy imigrant?*”

www.settlement.org/FD/02.

Jeżeli lądujesz na lotnisku im. Lestera B. Pearsona w Toronto, w punkcie Biura przyjęć i informacji dla imigrantów (Immigrant Reception and Information Services -IRIS) znajdziesz broszurki z przydatnymi informacjami. W ten sposób dowiesz się, jakie zadania są najpilniejsze po przyjeździe do Ontario i gdzie możesz znaleźć agencje, które pomagają nowoprzybyłym imigrantom.

Personel na lotnisku udzieli Ci informacji o tym, jak najdogodniej możesz się dostać do miejsca, w którym masz zamieszkać czy przenocować. Na lotnisku często dostępne są autobusy, taksówki i inne środki komunikacji, którymi możesz dojechać do celu. Niektóre z nich kosztują więcej niż inne, w zależności od miejsca, do którego chcesz się udać, dlatego przed dokonaniem wyboru sprawdź ceny u personelu lotniska lub w firmie transportowej.

POZNAJ SWOJE NOWE MIASTO

Po przyjeździe czeka na Ciebie wiele zadań. Trzeba będzie poświęcić sporą część czasu na poznanie nowego miasta. Najlepszym sposobem jest wcielenie się w rolę turysty!

Przed wyjazdem postaraj się uzyskać informacje turystyczne o mieście, w którym planujesz się osiedlić. Po przyjeździe poświęć kilka dni na rozejrzenie się po mieście jeżdżąc po nim samochodem lub autobusem. Będzie to pomocne pod wieloma względami.

Poznanie nowego miasta pomoże Ci:

- zorientować się, gdzie znajdują się różne sklepy.
- znaleźć najlepszy sposób, aby dostać się w różne miejsca.
- dowiedzieć się, jakie zajęcia i miejsca są dla Ciebie dostępne.

Jest to wspaniały sposób na zrelaksowanie się i odzyskanie sił po podróży przed rozpoczęciem zadań związanych z osiedleniem się w nowym miejscu.

INFORMACJE O ONTARIO

Pogoda

Ontario jest dużą prowincją, więc temperatury różnią się w zależności od regionu. Temperatury mogą się różnić nawet w obrębie tego samego regionu. Z reguły styczeń jest najzimniejszym miesiącem w roku a lipiec najcieplejszym. Spikerzy radiowi i telewizyjni podają temperatury w stopniach Celsjusza (C), ale często dodają również ich odpowiedniki w skali Fahrenheita (F).

Rok składa się z czterech pór:

ZIMA – OD 21 GRUDNIA DO 19 MARCA

W zimie panują niskie temperatury. Często pada śnieg. W zimowych miesiącach (grudzień, styczeń i luty) temperatura w większej części kraju z reguły spada w ciągu dnia i nocy poniżej 0°C. W niektórych częściach prowincji temperatura może spaść nawet poniżej -25°C. W większości miejsc w Ontario śnieg może leżeć od połowy grudnia do połowy marca. Im dalej na północ, tym dłuższa i mroźniejsza jest zima. www.settlement.org/FD/24

WIOSNA – OD 20 MARCA DO 20 CZERWCA

W większości miejsc w Ontario wiosna jest deszczową porą roku. Temperatury wzrastają w ciągu dnia, ale w nocy jest nadal chłodno. W marcu, kwietniu i na początku maja średnia temperatura w ciągu dnia wynosi około 12°C.

LATO – OD 21 CZERWCA DO 21 WRZEŚNIA

Lato rozpoczyna się 21 czerwca, ale dla większości mieszkańców prowincji Ontario najważniejszymi letnimi miesiącami są lipiec i sierpień. Latem w większej części kraju jest bardzo ciepło. W południowej części Ontario temperatury w ciągu dnia z reguły przekraczają 20°C, a często wzrastają nawet do ponad 30°C. Lato może być bardzo upalne i bardzo wilgotne. W telewizji i radiu podają ostrzeżenia dotyczące możliwych problemów zdrowotnych spowodowanych przez upały, słońce i zanieczyszczone powietrze.

JESIEŃ – OD 22 WRZEŚNIA DO 20 GRUDNIA

Jesień zaczyna się we wrześniu. Pogoda ulega ochłodzeniu, a liście zmieniają kolor i zaczynają spadać z drzew. Ta pora roku może być bardzo deszczowa. W północnej części Ontario śnieg może zacząć padać już pod koniec października. W większej części prowincji średnie temperatury w ciągu dnia wahają się od 10°C do 12°C, a w miarę zbliżania się zimy są coraz niższe. Jesienne miesiące to wrzesień, październik i grudzień.

Zima w Ontario może być bardzo mroźna i śnieżna. Jeżeli pochodzisz z ciepłego kraju, może to być dla Ciebie duży szok. Zima to czas zabawy na śniegu, ale musisz wiedzieć, jakie niebezpieczeństwa są z nią związane i co robić, aby utrzymać ciepło. Oto zimowa odzież, która będzie Ci potrzebna:

- ciepłe buty
- gruby, nieprzewiewny płaszcz
- szalik zakrywający szyję i/lub twarz
- rękawiczki z podszewką
- ciepła bielizna
- czapka zakrywająca uszy.

Jest to bardzo ważna część ubioru, ponieważ zimą ludzie tracą większość ciepła przez głowę.

Więcej informacji o pogodzie w Twoim miejscu zamieszkania uzyskasz słuchając radia, oglądając TV lub czytając gazetę codzienną.

JAK ZNALEŹĆ POMOC

Agencje pomagające w osiedleniu się

Istnieje wiele agencji, które mogą Ci pomóc w rozpoczęciu nowego życia w Ontario. Są one nazywane agencjami pomagającymi w osiedleniu się lub agencjami obsługi imigrantów (Settlement Agencies). Agencje te pomagają imigrantom nowoprzybyłym do Ontario.

Zaraz po przyjeździe do Ontario znajdź najbliższą agencję. Jej personel pomoże Ci się osiedlić w nowym miejscu. Gdy po przyjeździe być może będziesz nocować w hotelu, agencje mogą Ci pomóc w znalezieniu pierwszego mieszkania. Mogą Ci też pomóc dowiedzieć się więcej o nowej społeczności, w której przyjdzie Ci żyć.

Niektórzy nazywają te ośrodki Agencjami ISAP, ośrodkami wielokulturowymi lub centrami obsługi imigrantów. W kraju, z którego pochodzisz ten typ usług może być dostępny lub nie. W Kanadzie usługi takich agencji są bezpłatne i zawsze poufne. Oto kilka przykładów usług oferowanych przez te agencje:

- Tłumaczenie ustne i tłumaczenie dokumentów

- Pomoc w znalezieniu mieszkania, kursu języka angielskiego, pracy, programów szkoleniowych lub miejsc, w których można tanio kupić żywność, odzież lub meble.
- Pomoc w wypełnianiu formularzy i i podań
- Informacje o innych pomocnych źródłach informacji i pomocy dostępnej w danym środowisku.

Po przyjeździe możesz poszukać agencji w nowym miejscu zamieszkania, lub odwiedzając stronę internetową „Znajdź pomoc” (Find help) Settlement.Org. www.settlement.org/FD/04

Ośrodki informacji dla nowoprzybyłych osób (NIC)

Jeżeli jesteś w Toronto lub w rejonie Peel, możesz się najpierw udać do Ośrodka informacji dla nowoprzybyłych osób (Newcomer Information Centre - NIC). Ośrodek NIC skieruje Cię do agencji, które mogą Ci pomóc w osiedleniu się w okolicach Toronto. Sprawdź w książce telefonicznej, gdzie znajduje się najbliższy ośrodek NIC.

Miejskie centra informacji

Jeżeli szukasz informacji dotyczących usług komunalnych, socjalnych, zdrowotnych lub rządowych, zadzwoń do lokalnego miejskiego centrum informacji (Community Information Centre). Jego personel pomoże Ci znaleźć bezpłatne i poufne usługi w pobliżu miejsca zamieszkania. Nie musisz podawać żadnych informacji o sobie. Aby znaleźć najbliższe, Community Information Centre zajrzyj na niebieskie strony w książce telefonicznej. Szukaj pod hasłem „Community Information”. W książce telefonicznej podany jest zarówno numer telefonu, jak i adres centrum. Jeżeli nie wiesz, jak korzystać z książki telefonicznej, przeczytaj rozdział pod tytułem „Korzystanie z książki telefonicznej” w sekcji **Informacje dla użytkowników** w dalszej części tego przewodnika.

Aby dowiedzieć się o dostępnych w Twoim rejonie usługach, zadzwoń pod numer 211.

MINISTERSTWO OBYWATELSTWA I IMIGRACJI (CITIZENSHIP AND IMMIGRATION CANADA)

Jeżeli po przyjeździe do Kanady będziesz mieć pytania związane ze swoim statusem imigranta, zadzwoń do centrum obsługi telefonicznej (Call Centre) Citizenship and Immigration Canada (CIC). Automatyczna sekretarka udzielająca informacji działa 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu.

Jeżeli chcesz porozmawiać z urzędnikiem ministerstwa, zadzwoń od poniedziałku do piątku, od godziny 8 do 16 pod numer **1-888-242-2100**. Usługi oferowane są tylko po angielsku i francusku.

MIESZKANIE

JAK ZNALEŹĆ MIESZKANIE LUB DOM

W miarę możliwości jeszcze przed wyjazdem spróbuj znaleźć zakwaterowanie na kilka pierwszych dni. Możesz się zwrócić do biura podróży w Twoim kraju z prośbą o znalezienie i zarezerwowanie zakwaterowania w Toronto lub w innym mieście w Ontario.

Jeżeli przebywasz na terenie Ameryki Północnej, możesz zadzwonić do biura Tourism Ontario pod numer 1-800-ONTARIO (**1-800-668-2746**). Personel biura Tourism Ontario pomoże Ci znaleźć pokój i dokonać rezerwacji. Usługa ta jest bezpłatna.

Musisz gdzieś mieszkać podczas poszukiwania mieszkania czy domu, w którym zamieszkaś na stałe. Możesz poszukać hotelu, zakwaterowania typu bed & breakfast, hotelu apartamentowego, domu noclegowego lub domu studenta w pobliżu uniwersytetu czy college'u. Możesz mieszkać w domu noclegowym lub w domu studenta przez wiele dni, tygodni czy miesięcy, płacąc o wiele mniej niż za hotel. Zakwaterowanie typu bed & breakfast oznacza pokój w domu prywatnym, w cenę którego wliczone jest codzienne śniadanie.

Jeżeli po przylocie na lotnisko Lester B. Pearsona w Toronto nie masz miejsca, w którym możesz przenoćować, poszukaj znaku Biura przyjęć i informacji dla imigrantów (Immigrant Reception and Information Services -IRIS) lub zadzwoń pod numer **905-672-3660**. Tam udzielą Ci informacji o hotelach i miejscach noclegowych w pobliżu lotniska. Hotele w pobliżu lotniska są drogie, postaraj się więc znaleźć hotel bliżej miasta.

Wiele domów w Ontario jest drogie. Pierwszy dom niekoniecznie będzie spełniać Twoje oczekiwania. Potrzebujesz czasu, aby poznać rynek wynajmu i zdecydować, gdzie chcesz mieszkać. Staraj się nie wydać zbyt dużo pieniędzy na zakwaterowanie. Wielu nowoprzybyłym osobom nie udaje się znaleźć pracy przez wiele miesięcy.

Większość ekspertów radzi, aby nie wydawać na zakwaterowanie więcej niż jednej trzeciej (33.3%) brutto dochodu..

OPCJE ZAKWATEROWANIA

Możesz zaoszczędzić na zakwaterowaniu, jeżeli zdecydujesz się na dzielenie mieszkania lub domu z innymi osobami. Często robią tak studenci i młodzi ludzie, ale również osoby dorosłe mogą w ten sposób zaoszczędzić.

W różnych częściach miasta różne są ceny wynajmu mieszkań. Zwykle koszty wynajmu są wyższe w pobliżu centrum dużego miasta. Przed przyjazdem postaraj się dowiedzieć jak najwięcej o rynku wynajmu.

Oto pytania, które należy zadać przed wynajęciem mieszkania:

- Czy mieszkanie znajduje się blisko przystanku autobusowego lub stacji metra?
- Jakie usługi są dostępne w pobliżu? (szkoły, sklepy, pralnie samoobsługowe, parki, place zabaw, domy kultury, kliniki i przychodnie, kościoły)
- Czy mieszkanie znajduje się w spokojnej okolicy?
- Jacy są inni lokatorzy?
- Jeżeli posiadasz samochód, to czy przed domem jest miejsce, w którym możesz go zaparkować?
- Czy okolica jest bezpieczna?
- Jeżeli masz dzieci, to czy w pobliżu jest szkoła?
- Czy są dodatkowe opłaty za ogrzewanie i prąd?

ŹRÓDŁA INFORMACJI

Oto źródła, z których możesz się dowiedzieć więcej o możliwościach zakwaterowania przed przybyciem do Ontario.

Agencje pośrednictwa wynajmu nieruchomości. Usługi te mogą również nosić nazwę Biuro wynajmu lub Biuro pośrednictwa wynajmu (Property Rental Management oraz Rental Locators) . Są to firmy pomagające właścicielom nieruchomości w znalezieniu nowych lokatorów. Możesz się z nimi skontaktować, aby pomogły Ci znaleźć mieszkanie – za opłatą.

Zapytaj, jakie usługi oferują. Zapytaj, czy zwrócą Ci pieniądze w przypadku niezadowolenia z ich usług. Jeżeli nie, **nie płać** żadnych opłat i nie korzystaj z takich usług.

Strona internetowa Relocate Canada: Jest to przewodnik dostępny w wersji on-line przeznaczony dla osób, które chcą się przenieść do Kanady. Możesz poszukać miasta, które Cię interesuje i znaleźć informacje o zakwaterowaniu, opiece nad dziećmi, pogodzie, wydatkach i wielu innych sprawach. Możesz też pobrać książkę telefoniczną dla interesującego Cię miasta. www.settlement.org/FD/03

Żółte strony: „Żółte strony” to część książki telefonicznej, na której w porządku alfabetycznym wymienione są firmy. Poszczególne branże podzielone są na kategorie. W internetowej książce telefonicznej dostępnej pod adresem www.settlement.org/FD/18 możesz znaleźć dane firm zajmujących się pośrednictwem nieruchomości.

Ogłoszenia: Wiele gazet wydawanych w Ontario publikuje sekcje ogłoszeń mieszkaniowych, w których możesz znaleźć listę mieszkań do wynajęcia. Właściciele mieszkań z reguły dają ogłoszenia na miesiąc przed planowaną datą wprowadzenia się lokatora.

Czytając te ogłoszenia dowiesz się o kosztach i dostępności typu mieszkania, w którym chcesz zamieszkać. Ogłoszenia mieszkaniowe możesz znaleźć na wielu stronach internetowych gazet wydawanych w Ontario.

Jeżeli chcesz osobiście kontaktować się z właścicielami mieszkań do wynajęcia, z reguły musisz poczekać do przyjazdu. Możesz zadzwonić do właściciela mieszkania przed przyjazdem do Ontario, ale nie spodziewaj się, że zatrzyma dla Ciebie mieszkanie. Wielu właścicieli mieszkań przed ich wynajęciem chce spotkać się osobiście z potencjalnym lokatorem.

Agencje pomagające w osiedleniu się

Po przyjeździe do Ontario możesz się skontaktować z miejscową agencją pomagającą w osiedleniu się. Agencje te oferują wiele usług dla nowoprzybyłych osób. Mogą Ci pomóc w znalezieniu domu, pracy i jakichkolwiek innych usług czy informacji, których potrzebujesz, aby osiedlić się w nowym miejscu.

Niektórzy nazywają te ośrodki Agencjami ISAP, ośrodkami wielokulturowymi lub centrami obsługi imigrantów. Wszystkie te nazwy oznaczają tę samą instytucję. Możesz odwiedzić agencję pomagającą w osiedleniu się po przybyciu na nowe miejsce.

Listę agencji znajdziesz na stronie Settlement.Org – sekcja Pomoc (Help) : www.settlement.org/FD/04.

Centrum pomocy mieszkaniowej

W wielu miejscach dostępne są Centra pomocy mieszkaniowej (Housing Help Centres), pomagające w znalezieniu niedrogiego mieszkania. Możesz skorzystać z takich usług dopiero po przyjeździe do Ontario. Z usług tych korzystają osoby, które nie mają zbyt dużo pieniędzy. Agencja pomagająca w osiedleniu się może Ci pomóc znaleźć takie biuro w Twoim mieście.

USŁUGI CENTRUM OBEJMUJĄ:

- Pomoc w poszukiwaniu mieszkania
- Informacje o usługach prawnych oraz o Ustawie , która chroni prawa lokatorów.
- Informacje o tym, jak możesz rozplanować budżet, którym dysponujesz.
- Pomoc podczas rozmów z pracownikami socjalnymi, instytucjami świadczącymi pomoc prawną, instytucjami przydzielającymi mieszkania socjalne i zarządcami nieruchomości.
- Udostępnienie list właścicieli mieszkań prywatnych do wynajęcia
- Informacje dotyczące właścicieli mieszkań i edukacji
- Pomoc w złożeniu wniosku o przyznanie mieszkania socjalnego
- Informacje o domach noclegowych/schroniskach
- Pomoc w znalezieniu usług odnośnie Twoich innych potrzeb, takich jak żywność, odzież czy opieka zdrowotna.

Tablice ogłoszeń

Tablice ogłoszeń znajdują się w domach kultury, pralniach samoobsługowych, sklepach spożywczych i innych miejscowych instytucjach i punktach usługowych. Na tablicach ogłoszeń często można znaleźć informacje o mieszkaniach do wynajęcia.

Wiele uniwersytetów i college'ów posiada tablice z ogłoszeniami mieszkaniowymi, strony internetowe i biura pośrednictwa mieszkaniowego, które pomagają studentom w znalezieniu mieszkania do wynajęcia. Jeżeli jesteś studentem, sprawdź tablice ogłoszeń na uczelni oraz usługi pośrednictwa mieszkaniowego oferowane przez uczelnię. Są to bardzo dobre źródła informacji.

Czasem przed budynkiem mieszkalnym lub w oknie domu czynszowego możesz zobaczyć wywieszkę **"For Rent" (do wynajmu) lub "Vacancy"(wolny lokal)**. Możesz również poprosić dozorców budynków mieszkalnych, czy w najbliższym czasie nie zwolni się jakieś mieszkanie. Poproś ich o umieszczenie Twojego nazwiska na liście oczekujących.

Często rodzina i przyjaciele mają informacje o mieszkaniach do wynajęcia. Powiedz im, że szukasz mieszkania.

Najpierw rozejrzyj się po mniejszych domach lub poszukaj właścicieli oferujących mieszkania lub pokoje w domu, w którym sami mieszkają. Niektóre duże firmy pośrednictwa nieruchomości mogą zażądać podania nazwisk osób, które Cię znają w danym mieście. Mogą też zażądać od Ciebie wpłacenia wysokiej kaucji, zanim wynajmą Ci mieszkanie.

Więcej informacji: Jak znaleźć dom lub mieszkanie do wynajęcia? www.settlement.org/FD/05

DOKUMENTY I FORMULARZE

Wraz z formularzem o wynajem mieszkania może być konieczne przedstawienie:

- listu od pracodawcy z podaniem Twoich zarobków
- zaświadczenia z banku o posiadaniu wystarczającej sumy pieniędzy
- wiarygodności kredytowej (credit check)
- poręczyciela lub osoby, która razem z Tobą podpisze umowę wynajmu (taka osoba zobowiązuje się do zapłaty należności za wynajem w przypadku, gdy nie robisz tego Ty), jeżeli Twoje dochody są niskie lub nie posiadasz dochodów.
- referencji od właściciela poprzednio wynajmowanego mieszkania, przyjaciół, pracownika agencji pomagającej w osiedleniu się lub nauczyciela języka.

Niektórzy nowoprzybyli imigranci i uchodźcy posiadają bardzo mało pieniędzy, nie mają pracy i znają bardzo niewiele osób w Ontario. Nie są oni w stanie dostarczyć wszystkich tych dokumentów.

KAUCJE

Zwykle przed wprowadzeniem się wymagane jest wpłacenie kaucji odpowiadającej cenie wynajmu za pierwszy i ostatni miesiąc. Możesz ją zapłacić gotówką, czekiem, czekiem certyfikowanym lub przekazem. Zawsze poproś o pokwitowanie.

Jeżeli w cenę wynajmu nie są wliczone opłaty za wodę i elektryczność, musisz się skontaktować z firmą, która świadczy takie usługi w celu zamówienia usługi.

Nie płać kaucji, której wysokość przewyższa sumę należną za pierwszy i ostatni miesiąc wynajmu. Musisz zawsze żądać pisemnego pokwitowania. Za każdy rok deponowania kaucji właściciel domu musi Ci wypłacić odsetki. Właściciel domu zwróci Ci kaucję z odsetkami w momencie wyprowadzki. Jest to jedyny rodzaj kaucji dozwolony przez prawo.

Właściciel domu nie ma prawa żądać od lokatora wpłacenia "kaucji zabezpieczającej" pokrywającej ewentualne szkody lub „opłat za klucze” przewyższających koszt wymiany kluczy – pobieranie takich opłat jest nielegalne.

WYNAJEM

Gdy właściciel domu zaakceptuje Twój wniosek, można przystąpić do formalności związanych z wynajmem. Następuje wówczas podpisanie umowy wynajmu. Jest to wiążąca prawnie umowa pomiędzy Tobą (Najemcą) a osobą lub firmą, od której wynajmujesz mieszkanie (Wynajmującym). Czasem właściciel domu nie żąda od lokatora podpisania umowy. Jest to tak zwany wynajem „z miesiąca na miesiąc”.

Możesz wybrać pomiędzy podpisaniem umowy a wynajmem „z miesiąca na miesiąc”. W obu przypadkach zarówno Ty, jak i właściciel mieszkania musicie przestrzegać zapisów zawartych w Ustawie o wynajmie lokali mieszkalnych.

Przeczytaj uważnie umowę wynajmu. Przed jej podpisaniem musisz się upewnić, że zgadasz się na wszystkie zapisy zawarte w umowie.

Umowa określa:

- na jak długo jest zawierana (zwykle na 12 miesięcy)
- Ile wynosi opłata za wynajem
- Kiedy wzrasta opłata za wynajem
- Co obejmuje opłata za wynajem (na przykład: parking lub usługi komunalne)
- Inne informacje i zasady związane z użytkowaniem mieszkania

Gdy umowa wygasa, można ją przedłużyć lub zdecydować się na wynajem z miesiąca na miesiąc. Nie musisz podpisywać nowej umowy. Jeżeli chcesz się wyprowadzić, musisz napisać do właściciela mieszkania pismo na 60 dni przed planowaną datą wyprowadzki i określić w nim, kiedy zamierzasz zwolnić mieszkanie.

Najemca:

- Musi w terminie opłacać należność za wynajem. Płatność za wynajem przypada zwykle na pierwszy dzień każdego miesiąca, ale określona jest w umowie wynajmu.
- Musi utrzymywać mieszkanie w czystości oraz wyrzucać śmieci w przeznaczonym do tego miejscu.
- Nie może kwaterować w mieszkaniu dodatkowych osób. (goście mogą przebywać w mieszkaniu przez kilka dni, ale nie przez dłuższy okres czasu.)
- Nie może zakłócać spokoju innym lokatorom.

Lokator ma prawo do:

- Czystego, dobrze utrzymanego mieszkania z prądem, bieżącą wodą, sprawnymi urządzeniami (lodówka i piec) i ogrzewaniem.
- Prywatności. Właściciel mieszkania musi powiadomić Cię na piśmie z 24-godzinnym wyprzedzeniem, że chce wejść do mieszkania - za wyjątkiem nagłych wypadków (na przykład: pożar)
- Zakończenia umowy wynajmu w czasie określonym w umowie lub przewidzianym przez przepisy prawne.

Po wprowadzeniu się do domu przygotuj plan działania na wypadek pożaru. Następnie przećwicz go z rodziną. Sprawdź, czy działa alarm przeciwpożarowy. Nigdy nie wyjmuj z niego baterii – chyba, że w celu ich wymiany.

Wskazane jest wykupienie ubezpieczenia mieszkania.

Więcej informacji o tym, jak znaleźć dom lub mieszkanie w Ontario można znaleźć na stronie Settlement.Org w dziale Mieszkanie - www.settlement.org/FD/06.

ZDROWIE

Zapoznanie się przed przyjazdem z systemem opieki zdrowotnej w Ontario jest niezwykle pomocne. Rząd Kanady i rządy poszczególnych prowincji pobierają podatki, z których opłacana jest służba zdrowia i ubezpieczenie zdrowotne. Plan ubezpieczenia zdrowotnego prowincji Ontario (OHIP) zapewnia mieszkańcom bezpłatny dostęp do podstawowych świadczeń zdrowotnych oraz do leczenia w nagłych wypadkach.

WNIOSEK O WYDANIE ONTARYJSKIEJ KARTY UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO (OHIP)

Twoja karta ubezpieczenia zdrowotnego

Skrót OHIP oznacza ubezpieczenie zdrowotne prowincji Ontario. Zapewnia on dostęp do wielu świadczeń zdrowotnych. OHIP pokrywa koszty podstawowej opieki medycznej i leczenia w nagłych przypadkach.

OHIP nie pokrywa kosztów leków i leczenia dentystycznego. Personel i instytucje świadczące opiekę medyczną, np. lekarze, szpitale i przychodnie będą od Ciebie żądać okazania karty ubezpieczenia zdrowotnego (karty OHIP) podczas każdej wizyty. Należy ją zawsze nosić przy sobie – umożliwi ona skorzystanie z pomocy medycznej w nagłych wypadkach.

Większość nowoprzybytych osób **NIE MOŻE** otrzymać karty OHIP przed upływem trzech (3) miesięcy od daty zamieszkania na terenie Ontario. OHIP prześle Ci kartę pocztą po upływie trzech miesięcy od daty złożenia wniosku. Bardzo ważne jest rozpoczęcie ubiegania się o kartę OHIP jak najszybciej po przybyciu do Ontario – w ten sposób w możliwie najkrótszym czasie uzyskasz prawo do ubezpieczenia.

Aby złożyć wniosek o ubezpieczenie zdrowotne, musisz udać się do biura OHIP. Zadzwoń do Ontaryjskiego Ministerstwa Zdrowia i Opieki, aby zapytać o adres najbliższego biura. Z dowolnego miejsca w Ontario możesz zadzwonić pod bezpłatny numer: **1-800-268-1153**, natomiast jeżeli dzwonicz z Toronto, właściwy numer to: **416-327-4327**.

W biurze OHIP należy wypełnić podanie. Musisz również przedstawić oryginalne dokumenty poświadczające Twój status imigranta i fakt zamieszkiwania na terenie prowincji Ontario. Jeżeli masz dzieci w wieku 15 ½ lat lub starsze, muszą one się udać do biura razem z Tobą. Personel biura OHIP zrobi im fotografie do karty ubezpieczenia zdrowotnego.

Po zaakceptowaniu przez Twojego wniosku zostanie Ci wysłana karta OHIP. Warto jest wykupić prywatne ubezpieczenie zdrowotne, gwarantujące opiekę medyczną podczas 3-miesięcznego okresu oczekiwania na kartę OHIP. Aby uzyskać informacje o firmach ubezpieczeniowych, skontaktuj się z Kanadyjskim Towarzystwem Ubezpieczeń na życie i Ubezpieczeń zdrowotnych (Canadian Life and Health Insurance OmbudService – CLHIO) pod numerem **1-800-268-8099**, na który możesz zadzwonić bezpłatnie z dowolnego miejsca na terenie prowincji Ontario.

Prywatne ubezpieczenie zdrowotne

Na stronie Settlement.Org dostępna jest lista prywatnych firm ubezpieczeniowych oferujących indywidualne plany ubezpieczenia zdrowotnego. Możliwe, że nie zawiera ona danych wszystkich firm oferujących ubezpieczenia tego typu. Nie wspieramy żadnej konkretnej firmy. Najlepiej będzie, jeżeli porozmawiasz z przedstawicielami wielu firm i wybierzesz ubezpieczenie, które najbardziej Ci odpowiada.

Zazwyczaj ubezpieczenie, którego potrzebujesz to polisa dla „gości” odwiedzających Kanadę. Zapytaj przedstawiciela firmy ubezpieczeniowej, czy obejmuje ona pokrycie kosztów opieki zdrowotnej imigrantów nowoprzybytych do Kanady. **MUSISZ wykupić to ubezpieczenie w ciągu 5 dni po przyjeździe do Ontario, w przeciwnym wypadku firmy ubezpieczeniowe mogą nie pokryć kosztów**

Twojej opieki zdrowotnej. Więcej informacji: Prywatne ubezpieczenie zdrowotne dla nowoprzybytych imigrantów: www.settlement.org/FD/07.

Oto ważne rzeczy, które musisz wiedzieć:

Firmy ubezpieczeniowe pobierają od każdej osoby dzienną składkę. W zależności od wieku i planu ubezpieczeniowego Twoja składka będzie wynosić od \$2.00 do \$8.00 dziennie.

Większość firm oferujących prywatne ubezpieczenia zdrowotne nie pokryje kosztów leczenia chorób, na które zachorowało się przed wykupieniem ubezpieczenia, nawet jeżeli ubezpieczony o nich nie wiedział.

Często przed rozpoczęciem korzystania z ubezpieczenia musi upłynąć zwykle pewien okres czasu.

Większość ubezpieczeń pokrywa koszty leczenia w nagłych wypadkach, niezbędne leczenie, badania lekarskie i leki przepisane przez lekarza.

Większość tymczasowych prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych nie pokrywa kosztów badań kontrolnych i wizyt u lekarza rodzinnego.

Jeżeli musisz skorzystać z usług służby zdrowia, zadzwoń najpierw do firmy ubezpieczeniowej i zapytaj, czy pokryje ona ich koszt.

JAK ZNALEŹĆ LEKARZA LUB DENTYSTĘ

Lekarz

Najczęściej spotykanymi określeniami lekarza rodzinnego są Family Physician, General Practitioner (lekarz ogólny) lub G.P. Lekarz rodzinny jest z reguły pierwszą osobą, do której się zwracasz w przypadku złego samopoczucia lub choroby. Musisz znaleźć lekarza, który przyjmuje nowych pacjentów.

Gdy masz już lekarza rodzinnego, zwracaj się do niego w przypadku choroby, chyba że jest to nagły wypadek i musisz się udać do szpitala. Twój lekarz prowadzi Twoją kartotekę, zna Twój stan zdrowia i prowadzone leczenie, jak również zna Ciebie i Twoją rodzinę.

Jak znaleźć lekarza rodzinnego

Usługa Znajdź lekarza (Find a doctor): Skorzystaj z usługi Znajdź lekarza oferowanej przez Kolegium Lekarzy i Chirurgów w Ontario (College of Physicians and Surgeons of Ontario), aby znaleźć lekarza przyjmującego w Twoim miejscu zamieszkania. Z dowolnego miejsca na terenie prowincji Ontario możesz zadzwonić pod numer: **1-800-268-7096 wew. 626 (416-967-2626 Toronto)**.

Żółte strony: Innym sposobem na znalezienie lekarza jest skonsultowanie Żółtych stron miejscowej książki telefonicznej. Zajrzyj do rubryki Lekarze & Chirurdzy - znajdziesz w niej dane lekarzy medycyny rodzinnej, przychodni rodzinnych lub lekarzy rodzinnych.

Możesz również zapytać przyjaciół lub krewnych, czy ich lekarz przyjmuje nowych pacjentów. Nie czekaj ze znalezieniem lekarza rodzinnego do chwili, gdy zachorujesz.

Może się zdarzyć, że w Twojej dzielnicy nie znajdziesz lekarza, który przyjmuje nowych pacjentów. W takich przypadkach może się okazać konieczne pójście do przychodni (walk-in clinic). W przychodniach pracują lekarze, pielęgniarki i inny personel służby zdrowia. Wiele szpitali prowadzi przychodnie, w których leczone są problemy zdrowotne niewymagające pilnej interwencji. Niektóre przychodnie pracują w zwiększonym wymiarze godzin, możesz więc pójść do lekarza wieczorem lub podczas weekendu.

Korzystanie z przychodni nie jest tak dobrym rozwiązaniem, jak posiadanie lekarza rodzinnego, jednak gwarantuje opiekę lekarską. Większość przychodni nie wymaga uprzedniego umówienia się na wizytę, ale może się zdarzyć, że będziesz musieć poczekać godzinę na swoją kolej. Aby znaleźć przychodnię w pobliżu domu, zajrzyj do rubryki „Przychodnie” na Żółtych stronach w miejscowej książce telefonicznej.

Dentysta

Usługa Znajdź dentystę (Find a dentist): Aby znaleźć dentystę w miejscu zamieszkania, skorzystaj z usługi Znajdź dentystę oferowanej przez Stowarzyszenie Dentystów w Ontario (Ontario Dental Association). Aby znaleźć dentystę w dowolnym miejscu na terenie prowincji Ontario za wyjątkiem Toronto, zadzwoń pod numer: **416-922-3900**. Za tę rozmowę zapłacisz tyle, co za rozmowę międzymiastową.

Aby znaleźć dentystę w Toronto, zadzwoń do Akademii Stomatologicznej w Toronto pod numer **416-967-5649**.

Żółte strony: Możesz również zajrzeć do rubryki „Dentyści” na żółtych stronach miejscowej książki telefonicznej.

Programy klinik stomatologicznych

Jeżeli w mieście w którym mieszkasz jest uniwersytet lub college, możliwe, że prowadzony jest tam program kliniki stomatologicznej dostępny dla ludności. Zabiegi wykonują studenci stomatologii pod nadzorem doświadczonych dentystów. Usługa ta nie jest bezpłatna, ale kosztuje mniej niż wizyta u dentysty.

Plan ubezpieczenia zdrowotnego prowincji Ontario (OHIP) nie pokrywa kosztów większości usług dentystycznych. OHIP pokrywa koszty leczenia tylko wtedy, gdy życie pacjenta jest zagrożone i gdy konieczne jest leczenie szpitalne.

W większości miast w Ontario, władze gminy lub Departament Zdrowia Publicznego (Public Health Department) oferują bezpłatny dostęp do niektórych usług dentystycznych. Jednak usługi te są dostępne tylko dla określonych grup (takich jak osoby starsze spełniające określone kryteria oraz dzieci). Skontaktuj się z miejscowymi instytucjami lub Departamentem Zdrowia Publicznego, aby dowiedzieć się, jakie usługi są dostępne w Twoim miejscu zamieszkania.

Dowiedz się więcej w sekcji „Jak znaleźć dentystę” na stronie internetowej www.settlement.org/FD/08.

PRZYCHODNIE REJONOWE

Jeżeli potrzebujesz porady lekarskiej, a nie posiadasz karty OHIP, być może uda Ci się uzyskać pomoc w przychodni rejonowej (Community Health Centre - CHC). Usługi świadczone przez przychodnie rejonowe są bezpłatne lub pobiera się za nie niewielkie opłaty. Wszystkie usługi zdrowotne są poufne.

NAGŁE WYPADKI I SZPITALE

Do szpitala należy się udawać tylko w nagłych wypadkach, w przypadku zabiegów chirurgicznych, porodu, w razie konieczności przeprowadzenia specjalistycznych badań lub leczenia. Gdy udajesz się do szpitala, musisz ze sobą zabrać kartę OHIP.

POMOC MEDYCZNA W NAGŁYCH WYPADKACH

W sytuacjach wymagających natychmiastowej pomocy lekarskiej zadzwoń z Twojego telefonu pod numer 911. Jeżeli ty lub ktoś z Twojej rodziny nagle poczuje się bardzo źle (czuje mocny ból, stracił przytomność, nie może oddychać, mocno krwawi, ma atak lub uległ poważnemu wypadkowi), musisz natychmiast zadzwonić pod numer 911.

Jeżeli nie mówisz po angielsku, po prostu powiedz „Help” i powiedz operatorowi, jakim językiem się posługujesz. Operator wezwie tłumacza, który mówi w Twoim języku. W tym samym czasie przyjedzie karetka, policja i straż pożarna.

Przygotuj się, aby móc podać przez telefon następujące informacje:

- opis tego, co się dzieje
- gdzie jesteś
- nazwisko, adres i numer telefonu

Zostań przy telefonie, dopóki operator nie powie Ci, że możesz się rozłączyć.

Jeżeli udasz się do najbliższego szpitala w sytuacji wymagającej natychmiastowej pomocy, znajdź Oddział ratunkowy (Emergency Department) lub Ostry dyżur (Emergency Room – ER). Na ostry dyżur z reguły trafia wielu pacjentów. Jeżeli Twoje życie nie jest zagrożone, możesz czekać na lekarza nawet kilka godzin.

Jeżeli nie posiadasz karty OHIP ani prywatnego ubezpieczenia zdrowotnego, szpital wyśle Ci rachunek za transport karetką i wszystkie udzielone świadczenia medyczne.

POMOC W SYTUACJI KRYZYSOWEJ

Ośrodki pomocy kryzysowej zapewniają bezpłatne i poufne porady telefoniczne przez 24 godziny na dobę 7 dni w tygodniu. Zadzwoń do ośrodka pomocy kryzysowej, jeżeli:

- myślisz o samobójstwie
- sądzisz, że ktoś inny może rozważyć popełnienie samobójstwa
- po prostu musisz z kimś porozmawiać

Telefony ośrodków interwencji kryzysowej znajdziesz na stronie: www.settlement.org/FD/04.

LINIA TELEHEALTH ONTARIO

Jeżeli źle się czujesz, ale nie wiesz, czy konieczne jest udanie się na ostry dyżur w miejscowym szpitalu, zadzwoń na linię Telehealth Ontario.

Telehealth Ontario jest bezpłatną, poufną usługą telefoniczną umożliwiającą uzyskanie telefonicznej porady zdrowotnej od dyplomowanej pielęgniarki. Linia jest dostępna przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Porady są udzielane po angielsku i francusku, a w niektórych innych językach dostępny jest tłumacz.

Zadzwoń pod numer 1-866-797-0000 z dowolnego miejsca na terenie Ontario

Gdy wykręcisz numer Telehealth Ontario, telefon odbierze dyplomowana pielęgniarka. Poprosi Cię o opisanie problemu i określenie, jak poważna jest dolegliwość. Następnie powie Ci, jakie kroki podjąć, powie Ci, czy musisz pójść do lekarza lub poda numery telefonów poradni w Twoim miejscu zamieszkania.

Nie dzwoń na linię Telehealth, jeżeli wiesz, że przypadek wymaga pilnej pomocy medycznej – w nagłych wypadkach pierwszym numerem, pod który musisz zadzwonić jest 911.

PRZYCHODNIE REJONOWE LUB WYDZIAŁY ZDROWIA PUBLICZNEGO

Wydział Zdrowia Publicznego zajmuje się zdrowiem całego społeczeństwa. Personel pracujący w publicznej służbie zdrowia to lekarze, dentyści, pielęgniarki, dietetycy i inni pracownicy służby zdrowia. Wydział Zdrowia Publicznego oferuje usługi w trzech dziedzinach: profilaktyka zdrowotna (zapobieganiem chorobom), wczesne wykrywanie problemów zdrowotnych i promocja zdrowia (edukowanie ludzi w zakresie zdrowego stylu życia).

Personel publicznej służby zdrowia udziela informacji i świadczy usługi w szkołach i miejscach pracy. Na przykład, pielęgniarka z publicznej służby zdrowia może zaszczepić Twoje dzieci przeciw chorobom lub skontrolować, czy u dzieci w szkole nie występują wszy.

Jeżeli urzędnik Citizenship and Immigration Canada da Ci formularz zatytułowany „Medical Surveillance Undertaking”, musisz się udać do miejscowego wydziału zdrowia w ciągu 30 dni po przybyciu do Kanady.

LEKI/RECEPTY

OHIP nie pokrywa kosztów przepisanych leków.

Jeżeli lekarz przepisze Ci lekarstwo, musisz je wykupić w aptece. Farmaceuci są pracownikami służby zdrowia, którzy wydają leki przepisane przez lekarza. Pracują w drogeriach lub w aptekach w dużych domach towarowych, jak również w szpitalach i przychodniach rejonowych.

Farmaceuta:

- sprawdza, czy dawkowanie i ilość przepisanego leku są prawidłowe
- udziela informacji o możliwych skutkach ubocznych
- sprawdza, czy istnieje możliwość interakcji z innymi lekami, które zażywasz
- wyjaśnia, w jaki sposób należy zażywać lek
- odpowiada na pytania związane z lekiem

Leki przepisywane na recepty mogą być bardzo drogie.

Apteka z reguły pobiera opłatę za przygotowanie/wydanie leku. Opłaty za przygotowanie/wydanie leków pobierane przez apteki w Ontario wahają się od \$1.99 do \$16.95. Farmaceuta dodaje tę sumę do kosztu leku.

Więcej informacji na temat opieki zdrowotnej w Ontario znajdziesz na stronie Settlement.Org:
www.settlement.org/FD/09.

ZATRUDNIENIE

NUMER UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO (SIN)

Aby móc pracować w Kanadzie, musisz posiadać numer ubezpieczenia społecznego (SIN).

Zatrudnienie osoby, która nie posiada numeru SIN, jest nielegalne. Numer ten jest również potrzebny do ubiegania się o usługi instytucji rządowych i do płacenia podatków.

Wystąpienie o przyznanie numeru SIN

Aby wystąpić o przyznanie numeru SIN, należy udać się do biura SCC (Service Canada Centre). Aby znaleźć najbliższe biuro SCC, zadzwoń pod numer **1-800-206-7218** lub zajrzyj na stronę internetową www.settlement.org/FD/04.

W biurze SCC należy wypełnić formularz zgłoszeniowy. Musisz również okazać dokumenty poświadczające Twoją tożsamość i potwierdzające Twój status imigranta. Aby dowiedzieć się, jakie dokumenty są akceptowane, odwiedź stronę internetową CSC: www.settlement.org/FD/21 lub zadzwoń pod podany powyżej numer. Gdy Twój wniosek zostanie przyjęty, zostanie Ci przesłana karta z przyznanym numerem SIN.

Okazywanie karty SIN pracodawcy

Zaraz po przyjęciu do pracy, pracodawca musi poprosić wszystkich nowych pracowników o okazanie karty SIN. Musisz okazać pracodawcy kartę SIN w ciągu trzech (3) dni od momentu rozpoczęcia pracy.

Jeżeli Twój numer SIN rozpoczyna się cyfrą "9", oznacza to, że jest to numer tymczasowy. Zanim pracodawca będzie mógł Cię zatrudnić, musi zobaczyć także Twoje zezwolenie na pracę wydane przez Citizenship and Immigration Canada.

Nie zawsze musisz okazywać swoją kartę SIN

Wiele firm usługowo-handlowych może Cię prosić o okazanie karty SIN w celach identyfikacyjnych lub w celu sprawdzenia Twojej historii kredytowej.

Karta SIN nie jest dokumentem potwierdzającym tożsamość. Nie okazuj karty SIN i nie podawaj jej numeru nieuprawnionym osobom. Nie istnieje żaden przepis zabraniający różnym instytucjom proszenia Cię o okazanie karty SIN, ale nie masz obowiązku jej okazywania w nieuzasadnionych przypadkach.

Czasami zdarza się, że ktoś używa skradzionych lub zagubionych kart SIN, aby uzyskać dostęp do ważnych danych osobowych lub aby okradać inne osoby, rząd i firmy usługowo-handlowe.

Jeżeli ktoś dostanie pracę posługując się Twoją kartą SIN, będziesz musieć płacić podatki od zarobków takiej osoby.

Prawo mówi, że musisz okazywać kartę SIN instytucjom rządowym wszystkich szczebli oraz wszystkim instytucjom, od których uzyskujesz dochód lub procenty (banki, instytucje kredytowe).

JAK ZNALEŹĆ PRACĘ

„Czy w Ontario łatwo jest znaleźć pracę? to pytanie, które wielu nowoprzybytych zadaje na forum dyskusyjnym na stronie Settlement.Org. – Nie ma prostej odpowiedzi na to pytanie, można tylko powiedzieć, że nie zawsze łatwo jest znaleźć w Kanadzie pracę odpowiadającą Twoim umiejętnościom i doświadczeniu.

Często będziesz słyszeć, że pracodawcy wymagają „doświadczenia zawodowego zdobytego w Kanadzie”. Dlaczego? Ponieważ sądzą, że jest to dowodem na to, iż posiadasz dobre umiejętności językowe i komunikacyjne oraz że znasz zasady funkcjonowania biznesu w Kanadzie.

Musisz się nauczyć pokazywać wartość Twojego wykształcenia i doświadczenia zawodowego zdobytego za granicą. Wielu pracodawców nie wie, jak ocenić Twoje przygotowanie zawodowe, musisz im pokazać, jak cennym pracownikiem możesz dla nich być.

Umiejętności zawodowe

Zdobycie solidnych podstaw języka angielskiego przed przeprowadzką do Ontario jest niezwykle ważne.

Angielski jest głównym językiem, którym posługują się mieszkańcy tej prowincji. Płynne posługiwanie się językiem angielskim będzie Ci pomocne w pracy i ułatwi Ci zadomowienie się w nowym miejscu. Istnieje wiele społeczności wielojęzycznych, w których możesz znaleźć osoby posługujące się Twoim językiem. Ale jeżeli Twoim celem jest wyjazd do Ontario na stałe, musisz się nauczyć dobrze mówić, czytać i pisać po angielsku.

Zasady funkcjonowania biznesu

Możesz zauważyć pewne różnice dotyczące sposobów pracy i prowadzenia działalności biznesowej w Kanadzie w porównaniu z Twoim krajem. W każdym kraju ludzie prowadzą działalność biznesową w nieco inny sposób. Nikt nie jest Ci w stanie powiedzieć dokładnie, na czym będą polegać te różnice. Aby się tego dowiedzieć, musisz trochę popracować w Ontario. Zobaczysz wtedy, jak przekonać pracodawcę, że to właśnie Ty jesteś pracownikiem, którego potrzebuje i że będziesz cennym nabytkiem dla jego firmy.

Jest to rzecz trudna do zaakceptowania, ale być może nie od razu znajdziesz wymarzoną pracę. Możliwe, że zaraz po przyjeździe przyjdzie Ci podjąć „pracę na przetrwanie”. Jeżeli będziesz mieć szczęście, może będzie to praca w Twoim zawodzie, ale na niższym stanowisku niż Twoja praca przed przyjazdem do Kanady.

Szukanie pracy

Nowi imigranci mają różne doświadczenia związane z poszukiwaniem pracy. Niektórzy w ciągu paru miesięcy znajdują taką samą pracę, jak ta, którą wykonywali przed przyjazdem. Innym zajmuje to lata. Przed przyjazdem poświęć trochę czasu, aby zapoznać się z kanadyjskim rynkiem pracy. Dowiedz się, jaka pomoc jest dostępna i jak najłatwiej znaleźć pracę w Ontario.

Poszukiwanie pracy w Ontario może się bardzo różnić od Twoich dotychczasowych doświadczeń. Możliwe, że już sama konieczność szukania pracy jest dla Ciebie czymś nowym. Być może trzeba będzie się nauczyć, jak napisać życiorys lub przygotować portfolio. Czy wiesz, jak napisać życiorys, który spełni oczekiwania pracodawców w Twojej branży? Być może będziesz potrzebować pomocy w znalezieniu pracy w Kanadzie.

Jak uzyskać pomoc

Rząd nie zapewnia ludziom pracy. Istnieją wprowadzone programy, które pomagają w znalezieniu pracy, ale same programy nie znajdują Ci pracy. Jeżeli ktoś mówi, że może Ci zagwarantować pracę, być może chce Ci coś sprzedać. Zachowaj ostrożność w stosunku do takich osób, zwłaszcza jeżeli chcą od Ciebie pieniędzy.

Wiele miejscowych biur pomocy oferuje usługi związane z poszukiwaniem pracy, które pomagają nowoprzybyłym w znalezieniu zatrudnienia. Usługi takie są bezpłatne.

Nowym imigrantom nie jest łatwo znaleźć pracę w Kanadzie. Dlaczego? Oto kilka spraw, o których warto wiedzieć przy poszukiwaniu pracy:

- Jak znaleźć pracę, o której nie ma ogłoszeń.
- Upewnij się, że Twoje umiejętności językowe są wystarczające do podjęcia pracy na stanowisku, o które chcesz się ubiegać.
- Czy jesteś w stanie przyjąć pierwszą pracę na niższym stanowisku lub w małej czy średniej firmie?
- Czy rozumiesz kanadyjskie zasady pracy i znaczenie stosunków międzyludzkich, pracy zespołowej i umiejętności organizacyjnych?

Nie możesz oczekiwać, że będziesz wiedzieć wszystko o kanadyjskim rynku pracy zaraz po przyjeździe do Ontario. Jest wiele rzeczy, których musisz się nauczyć; pamiętaj że jest wiele osób, które mogą Ci pomóc.

Warto skorzystać z takiej pomocy. Agencje dla nowoprzybytych mogą Ci pomóc znaleźć pracę i zadomowić się w nowym miejscu.

Niektóre biura pomocy prowadzą poradnictwo indywidualne. Pracownik takiego biura pomoże Ci napisać życiorys i list przewodni oraz znaleźć miejscowe firmy. Istnieją również kursy i programy, które nauczą Cię, jak skutecznie szukać pracy w Twoim zawodzie na terenie Kanady.

Może się zdarzyć, że bez pomocy oferowanej przez taki program możesz wysłać nawet 200 życiorysów i nie uzyskać żadnej odpowiedzi. Natomiast z odpowiednią pomocą możesz znaleźć pracę, która naprawdę Ci się podoba.

Każda agencja obsługująca imigrantów w Ontario może Ci udzielić pomocy w rozpoczęciu poszukiwania pracy. Odwiedź sekcję Znajdź pomoc (Find help) na stronie www.settlement.org/FD/04, aby znaleźć organizacje działające blisko Twojego miejsca zamieszkania. Udzielą Ci one również informacji o usługach związanych z zatrudnieniem poszczególnych grup takich jak:

- Wykształconych za granicą profesjonalistów i fachowców z różnych dziedzin
- Kobiet
- Młodzieży
- Osób starszych

Wiele agencji w Ontario oferuje bezpłatne szkolenia w zakresie poszukiwania pracy, które pomagają nowoprzybytym osobom nauczyć się skutecznego poszukiwania pracy w Kanadzie. Szkolenia trwają 3 lub 4 dni. Aby móc w nich wziąć udział, musisz mieć status stałego rezydenta, umożliwiającą legalne podjęcie pracy w Kanadzie.

Podczas poszukiwania pracy ☹️ możesz poczuć przygnębienie, ponieważ nie będziesz rozumieć, dlaczego firmy nie chcą zatrudnić kogoś z Twoimi umiejętnościami. Musisz się dowiedzieć, czego wymagają pracodawcy – jest to coś więcej niż tylko umiejętności niezbędne do wykonywania danej pracy.

Być może zaistnieje konieczność zdobycia nowych umiejętności lub udoskonalenia tych, które już posiadasz. Istnieje wiele sposobów uzyskania pomocy i przeszkolenia. Niektóre szkolenia są płatne. Inne są bezpłatne. Organizacje pomagające w osiedleniu się mogą Ci pomóc w zdobyciu informacji o szkoleniach, które możesz odbyć.

STANDARDY ZATRUDNIENIA

Federalne i prowincyjne prawo pracy chroni prawa pracownika. Ustawa o standardach zatrudnienia w Ontario (Ontario Employment Standard Act) chroni większość pracowników w Ontario.

Nikt nie ma prawa Cię dyskryminować z powodu wieku, płci, religii, rasy lub orientacji seksualnej. Pracodawca dyskryminujący Cię z takich powodów łamie prawo.

Pracownicy mają również obowiązki wynikające z tych przepisów. Musisz się dowiedzieć, jakie prawa chronią Twoje bezpieczeństwo i zdrowie w pracy. Jeżeli chcesz, żeby inni traktowali Cię w pracy w uczciwy sposób, musisz się dowiedzieć, co mówią przepisy.

Więcej informacji na temat Twoich praw i obowiązków w pracy znajdziesz na stronie Settlement.Org w sekcji Standardy zatrudnienia (Employment Standards): www.settlement.org/FD/10.

OCENA POZIOMU WYKSZTAŁCENIA I UMIEJĘTNOŚCI ZAWODOWYCH

Jeżeli ubiegasz się o pracę lub rejestrację w programie edukacyjnym, pracodawca lub szkoła mogą Cię poprosić o dokumenty potwierdzające Twój poziom wykształcenia lub odbyte szkolenia. Pracodawca lub szkoła mogą również chcieć się dowiedzieć, jak ocenione jest Twoje wykształcenie w porównaniu do dyplomów i świadectw wydawanych w Kanadzie.

Możliwe, że dla udokumentowania wykształcenia lub umiejętności zawodowych będzie Ci potrzebna ich ocena.

Ocena kwalifikacji oznacza porównanie Twoich kwalifikacji lub wykształcenia z ich kanadyjskimi odpowiednikami. Gdy Twoje dokumenty edukacyjne zostaną ocenione, otrzymasz pisemny raport lub list opisujący każde z Twoich świadectw, dyplomów lub stopni naukowych. Dokument ten powinien zawierać informacje o kanadyjskich odpowiednikach Twoich stopni i dokumentów edukacyjnych.

Jeżeli chcesz pracować w zawodzie lub rzemiośle, w którym stosowane są tytuły zawodowe (takie jak inżynier czy fryzjer), musisz posiadać odpowiednią licencję lub certyfikat. Aby uzyskać taką licencję, musisz się zarejestrować w stowarzyszeniu regulującym wykonywanie Twojego zawodu. Podobnie jak w przypadku szkół, także te grupy mogą stosować własny proces oceny.

Ocena kwalifikacji jest płatna. Zanim zapłacisz za ocenę kwalifikacji, zapytaj pracodawcy, szkoły lub stowarzyszenia zawodowego, jakiego typu oceny wymagają.

Ocena opracowana pod kątem pracodawcy może być różna od oceny opracowanej na potrzeby programu edukacyjnego.

Po przyjeździe do Kanady przyjrzyj się różnym instytucjom zajmującym się oceną i ich raportom, zanim skorzystasz z ich usług. Ocena kwalifikacji może Ci być potrzebna do pracy, imigracji, studiów, uzyskania licencji i rozpoczęcia nauki rzemiosła. Postaraj się uzyskać jeden raport, który może być użyty do wielu celów, zamiast nabywać osobne oceny kwalifikacji dla każdego z wyżej wymienionych celów.

Więcej informacji dotyczących tych zagadnień znajdziesz na stronie Settlement.Org w sekcji Zatrudnienie (Employment): www.settlement.org/FD/11.

EDUKACJA

JAK ZAPISAĆ DZIECI DO SZKOŁY

Prawo obowiązujące na terenie Ontario mówi, że wszystkie dzieci w wieku od 6 do 18 lat podlegają obowiązkowi szkolnemu. Większość dzieci rozpoczyna naukę w przedszkolu w wieku 4 lub 5 lat. Po trwającej rok lub dwa lata nauce w przedszkolu dzieci idą do klasy 1. Okres nauki obejmujący etapy od przedszkola do klasy 8 nazywany jest szkołą podstawową. Klasy od 9 do 12 to szkoła średnia.

Musisz zapisać dzieci do miejscowej szkoły lub zarejestrować je w Wydziale Oświaty. . Zadzwoń do miejscowego wydziału , aby dowiedzieć się, gdzie znajduje się najbliższa szkoła i jak zapisać do niej Twoje dziecko. Dzieci w wieku, w którym powinny pójść do szkoły średniej mogą się dowiedzieć o różnych programach specjalnych oferowanych przez niektóre szkoły, zanim wybiorą, w jakiej szkole chcą się uczyć. Możesz o nie zapytać w miejscowej szkole lub w zarządzie szkół.

Większość dzieci w Ontario uczęszcza do szkół publicznych. Istnieje również osobny system państwowych szkół katolickich. W każdym systemie szkołami zarządzają miejscowe Wydziały Oświaty. Tam możesz uzyskać nazwy szkół, do których mogą uczęszczać Twoje dzieci.

Status migracyjny dzieci, ich rodziców lub opiekunów prawnych nie stanowi przeszkody, aby dzieci uczęszczały do szkoły. Jeżeli podczas prób zapisania dziecka do szkoły napotykasz na problemy z powodu statusu migracyjnego , skontaktuj się z miejscowym ośrodkiem pomocy prawnej (Community Legal Clinic).

Rok szkolny rozpoczyna się we wrześniu, w dniu następującym po Święcie Pracy (Labour Day) i kończy się pod koniec czerwca. Każdy Wydział Oświaty podejmuje samodzielnie decyzje o tym, czy zezwolić dzieciom na rozpoczęcie nauki w trakcie trwania roku szkolnego.

Wszystkie informacje o systemie szkolnictwa znajdziesz w Przewodniku po edukacji dla osób nowoprzybytych do Ontario: www.settlement.org/FD/12.

EDUKACJA I DOKSZTAŁCANIE DLA OSÓB DOROSŁYCH

Być może zechcesz wziąć udział w kursach lub znaleźć program studiów związanych z Twoim przygotowaniem zawodowym. Informacje o dostępnych kursach i zapisach na nie znajdziesz w sekcji Edukacja na stronie internetowej Settlement.Org: www.settlement.org/FD/13.

Nauka języka angielskiego

Po przybyciu do Kanady możesz zechcieć poprawić swoją znajomość języka angielskiego. Dla nowego imigranta bardzo ważna jest umiejętność swobodnego posługiwania się tym językiem, aby znaleźć pracę i szybciej zadomowić się w Ontario.

Kurs języka dla imigrantów nowoprzybytych do Kanady (LINC) jest programem bezpłatnym. Aby móc uczestniczyć w programie LINC, musisz:

- Mieć status stałego rezydenta Kanady (Landed Immigrant) lub uchodźcy objętego konwencją.
- **lub** być nowoprzybytą osobą, której zezwolono na pozostanie w Kanadzie, której biuro CIC planuje przyznanie statusu stałego rezydenta i która nie uzyskała jeszcze obywatelstwa kanadyjskiego.

oraz

- mieć ukończone 18 lat życia przejść test umiejętności językowych w Centrum Oceny Językowej (Language Assessment Centre).

Niektóre kursy LINC zapewniają opiekę nad dziećmi.

Kursy LINC są dostępne na terenie całej prowincji Ontario w:

- Szkołach
- College'ach miejskich
- Agencjach pomagających w osiedleniu się
- Miejscowych organizacjach

Jak zapisać się na kurs LINC

Aby zapisać się na kurs LINC, musisz się udać do Language Assessment Centre LINC. Tam zostanie poddany ocenie Twój poziom znajomości języka i uzyskasz skierowanie na kurs LINC.

Ocenią Twoją umiejętność w zakresie słuchania, mówienia, czytania i pisania. Test może zająć od jednej godziny do trzech. Im wyższy jest Twój poziom znajomości języka, tym dłużej potrwa test.

Personel centrum pomoże Ci się zapisać na właściwy kurs. Zadzwoń do agencji dla nowoprzybyłych lub do miejskiego centrum informacji i zapytaj, gdzie znajduje się najbliższe Language Assessment Centre LINC. Należy zadzwonić, aby umówić się na test.

Informacje kontaktowe tych organizacji znajdziesz na stronie Settlement.Org w sekcji Znajdź pomoc (Find Help): www.settlement.org/FD/04.

Kursy języka angielskiego dla zaawansowanych

Kursy języka angielskiego dla zaawansowanych dostępne są:

- Na uniwersytetach
- W college'ach miejskich
- W prywatnych szkołach językowych
- W rejonowych biurach pomocy

Skontaktuj się bezpośrednio z tymi szkołami i organizacjami w celu uzyskania informacji o kursach i opłatach. Niektóre z nich są bezpłatne, jednak część kursów jest odpłatna.

Więcej informacji o kursach języka angielskiego znajdziesz na stronie Settlement.Org w sekcji Język angielski jako drugi język (ESL): www.settlement.org/FD/14.

IMIGRACJA I OBYWATELSTWO

KARTA STAŁEGO POBYTU (Z LIŚCIEM KLONU)

Karta stałego pobytu (Permanent Resident Card - PR) zostanie Ci przesłana pocztą po przyjeździe do Kanady. Gdy przyjeżdżasz do Kanady i przechodzisz przez kontrolę imigracyjną, musisz podać adres, pod który ma Ci zostać wysłana karta PR.

Jeżeli nie podasz funkcjonariuszom CIC (Citizenship and Immigration Canada) swojego adresu w chwili przyjazdu do Kanady, musisz to zrobić jak najszybciej po przyjeździe. Odwiedź w tym celu stronę internetową CIC lub skontaktuj się z Centrum Obsługi Telefonicznej dla osób ubiegających się o kartę PR.

Jeżeli nie otrzymasz karty PR w ciągu 30 dni od momentu przesłania swojego adresu, zadzwoń do Centrum Obsługi Telefonicznej CIC.

Jeżeli biuro CIC nie otrzyma adresu w ciągu 180 dni od daty Twojego przyjazdu do Kanady, konieczne będzie ponowne złożenie wniosku o wydanie karty PR i uiszczenie opłaty z tego tytułu.

Karta PR jest dokumentem tożsamości i potwierdza Twój status stałego rezydenta Kanady.

Jeżeli masz jakiegokolwiek pytania związane z kartą PR, zadzwoń do Centrum Obsługi Telefonicznej dla osób ubiegających się o kartę PR.

WYMOGI ZWIĄZANE ZE STATUSEM STAŁEGO REZYDENTA

Po przyjeździe do Kanady możesz wyjeżdżać za granicę. Jednak aby zachować status stałego rezydenta, na każde 5 lat musisz spędzić w Kanadzie 730 dni (2 lata).

Oznacza to, że w ciągu okresu 5 lat możesz spędzić poza Kanadą aż do 3 lat. Jednak w przypadku dłuższego wyjazdu, musisz udowodnić funkcjonariuszom biura CIC, że planujesz nadal mieszkać w Kanadzie.

PRAWA I OGRANICZENIA DLA STAŁYCH REZYDENTÓW

Stali rezydenci mają prawo do:

- Mieszkania i pracy w dowolnym miejscu na terenie Kanady
- Uzyskania bezpłatnej pomocy prawnej (Legal Aid -pomoc dla osób, które nie mogą sobie pozwolić na opłacenie adwokata)
  - Uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego wydawanego przez władze prowincji
  - Edukacji
  - Pracy
  - Korzystania z przepisów chroniących pracowników
  - Zdrowia i bezpieczeństwa
    - Standardów zatrudnienia
    - Ubezpieczenia pracowniczego
    - Układów zbiorowych
    - Wynagrodzenia za pracę

- o Poszanowania praw człowieka
- Korzystania z usług pomocy społecznej, takich jak Ontario Works, mieszkania komunalnego i przedszkoli, schronisk dla bezdomnych, programów oferujących bezpłatną żywność i odzież, poradnictwa i innych typów pomocy świadczonych przez biura pomocy.

Ograniczenia dotyczące stałych rezydentów:

- Biuro CIC może Ci odmówić prawa do pobytu na terenie Kanady w następujących przypadkach:
  - o Gdy przedstawisz fałszywe dokumenty i podasz fałszywe informacje ubiegając się o prawo stałego pobytu lub po przybyciu do Kanady.
  - o Jeżeli nie przestrzegasz warunków związanych ze statusem stałego rezydenta (jeżeli takie zostały wyznaczone).
  - o Jeżeli skazano Cię za przestępstwo kryminalne.
  - o Jeżeli władze sądzą, że jesteś osobą powiązaną z działalnością szpiegowską, przestępczością zorganizowaną lub popełnieniem zbrodni wojennych.
- Nie możesz głosować w wyborach ani ubiegać się o urząd polityczny.

PYTANIA ZWIĄZANE Z IMIGRACJĄ

Jeżeli masz pytania związane z imigracją, swoim statusem lub usługami, z których możesz korzystać, skontaktuj się z agencją dla nowoprzybyłych. Możesz znaleźć taką agencję po przyjeździe do Kanady. Listę agencji znajdziesz na stronie Settlement.Org – sekcja Help (pomoc):

www.settlement.org/FD/04.

Możesz również zadzwonić bezpłatnie do Biura Obsługi Telefonicznej CIC z dowolnego miejsca na terenie Ontario.

Automatyczna sekretarka udzielająca informacji działa 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu.

Jeżeli chcesz porozmawiać z urzędnikiem, , zadzwoń od poniedziałku do piątku, od godziny 8 do 16. . Usługi oferowane są tylko po angielsku i francusku.

Informacje dotyczące uzyskania statusu imigranta i obywatela uzyskasz w Centrum Obsługi Telefonicznej CIC pod numerem:

1-888-242-2100

USŁUGI PRAWNE

PRAWA CZŁOWIEKA

W Kanadzie mężczyźni i kobiety są sobie równi i mają takie same prawa. Prawa te są opisane w Kanadyjskiej Karcie Praw i Swobód (Canadian Charter of Rights and Freedoms). Wykorzystywanie fizyczne, psychiczne lub finansowe jakiegokolwiek osoby jest nielegalne.

Wiele agencji usługowych pracuje nad edukowaniem społeczeństwa w zakresie praw mniejszości takich jak kobiety, homoseksualiści, lesbijki, osoby niepełnosprawne i starsze. Ontaryjski Kodeks Praw Człowieka (Ontario Human Rights Code) chroni wszystkie osoby przed dyskryminacją.

Dyskryminacja oznacza niesprawiedliwe traktowanie z powodu:

- wieku
- koloru skóry
- sprawności
- pochodzenia
- rasy
- stanu cywilnego
- statusu rodzinnego
- pochodzenia z innego kraju
- karalności
- korzystania z opieki społecznej
- religii
- obywatelstwa
- pochodzenia etnicznego
- płci
- lub orientacji seksualnej

Ontaryjski Kodeks Praw Człowieka stanowi, że każda osoba jest chroniona przed dyskryminacją podczas poszukiwania usług, towarów i infrastruktury, mieszkania, umów, zatrudnienia i członkostwa w grupach.

POLICJA

W prowincji Ontario i w całej Kanadzie policja jest niezależna od rządu i od wojska. W Ontario istnieją trzy szczeble policji:

- Policja lokalna (miejska)
- Policja prowincji Ontario (OPP)
- Policja krajowa zwana także Kanadyjską Królewską Policją Konną (Royal Canadian Mounted Police - skrót RCMP).

Większość służb policyjnych współpracuje z lokalnymi środowiskami. Oznacza to, że funkcjonariusze policji współpracują z mieszkańcami każdej dzielnicy w celu zapobiegania przestępstwom i zwiększenia bezpieczeństwa.

W przypadku zatrzymania Cię, przeszukiwania lub aresztowania przez policję, jej funkcjonariusze muszą przestrzegać bardzo rygorystycznych zasad. Funkcjonariusze policji muszą:

- Powiedzieć, dlaczego Cię zatrzymują
- Poinformować o przysługujących Ci prawach
- Upewnić się, że ich rozumiesz

W przypadku aresztowania lub oskarżenia o popełnienie przestępstwa masz prawo do adwokata. Masz prawo do wyboru adwokata, który będzie Cię reprezentować i uzyskania porad prawnych w Twoim języku ojczystym.

JAK ZNALEŹĆ ADWOKATA

Znalezienie odpowiedniego adwokata jest bardzo ważne. Istnieje kilka sposobów poszukiwania:

- Zapytaj przyjaciół, kolegów z pracy i krewnych, czy znają adwokata godnego polecenia
- Poproś o sugestie pracownika agencji pomagającej nowoprzybyłym lub instytucji pomocy społecznej
- Przejrzyj żółte strony w książce telefonicznej pod rubryką „Adwokat”.
- Skontaktuj się z Poradnictwem Społecznym Adwokatów (Lawyer Referral Service) prowadzonym przez Stowarzyszenie Prawnicze Górnej Kanady (Law Society of Upper Canada).
- Odwiedź strony internetowe z listami kancelarii adwokackich i adwokatów

Poradnictwo społeczne Adwokatów (LRS)

Poradnictwo Społeczne Adwokatów (LRS) może Ci podać numer telefonu prawnika przyjmującego w Twoim rejonie, który zajmuje się rodzajem spraw podobnych do Twojej sytuacji. Możesz poprosić personel LRS o adwokata, który mówi Twoim językiem ojczystym. Skierowanie do adwokata kosztuje \$6. . Opłata ta jest dodawana do Twojego rachunku telefonicznego.

Konsultacja u adwokata LRS nie może trwać dłużej niż trzydzieści (30) minut. Możesz nie zdecydować się na zatrudnienie danej osoby w charakterze Twojego obrońcy, ale nie możesz ponownie poprosić LRS o innego adwokata w tej samej sprawie.

Poradnictwo Społeczne Prawników

1-900-565-4577

**Koszt jednej telefonicznej
porady prawnej wynosi \$6.**

REJONOWE OŚRODKI PORAD PRAWNYCH

Pomoc prawną możesz też uzyskać w rejonowych ośrodkach pomocy prawnej (Community Legal Clinic). Pracują tam adwokaci i doradcy prawni, którzy mogą Ci pomóc. Usługi są oferowane dla osób zamieszkujących na obszarze obsługiwanych przez dany ośrodek. i są dostępne dla tych, których nie stać na opłacenie adwokata.

Ośrodki pomocy prawnej świadczą usługi tylko w niektórych dziedzinach prawa: Obejmują one:

- Spory pomiędzy najemcą a właścicielem nieruchomości
- Odszkodowania za wypadek przy pracy/ubezpieczenie pracownicze
- Pomoc społeczna
- Kanadyjski Plan Emerytalny
- Prawa uchodźców i imigrantów
- Prawo pracy
- Prawa człowieka

Community Legal Clinic nie oferują usług związanych z prawem kryminalnym i rodzinnym. Jeżeli chcesz skorzystać z takich usług, potrzebny Ci jest prywatny adwokat i certyfikat pomocy prawnej (Legal Aid Certificate).

Certyfikat pomocy prawnej nie jest wymagany w celu skorzystania z Community Legal Clinic.
www.settlement.org/FD/25

ŚRODOWISKOWI REKREACJA

JAK ODNALEŹĆ SIĘ W NOWYM ŚRODOWISKU

Wiele czasu spędzisz na szukanie mieszkania i pracy, jak również na naukę lub poprawę języka angielskiego. Jednak o wiele szybciej zadomowisz się w Ontario, jeżeli będziesz uczestniczyć w zajęciach rekreacyjnych i wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez lokalne organizacje. Poznasz w ten sposób nowych ludzi i nawiądziesz kontakty, które przydadzą Ci się podczas poszukiwania pracy.

Każde miasto w Ontario posiada programy rekreacyjne, organizuje wydarzenia kulturalne i posiada infrastrukturę, z której możesz korzystać. Najczęściej korzystanie z usług tego typu jest bezpłatne lub kosztuje bardzo niewiele.

Latem wielu rodziców pragnie znaleźć zajęcia sportowe lub aktywności dla dzieci. Są to tak zwane obozy letnie, obozy letnie lub programy letnie. Często informacje o takich zajęciach znajdziesz w miejskim domu kultury lub na basenie.

Dowiedz się o programach, z których możesz skorzystać Ty i Twoja rodzina. Dostępne są programy dla wszystkich grup wiekowych, takie jak ćwiczenia fizyczne, zajęcia plastyczne czy spotkania w grupach. . W każdej porze roku dostępne są inne zajęcia i obiekty rekreacyjne. Na przykład zimą dostępne są lodowiska, a latem baseny.

Udaj się do miejskiego ośrodka informacyjnego lub do agencji dla nowoprzybyłych – uzyskasz tam informacje o dostępnych programach. Możesz się również skontaktować z miejscowym Departamentem Parków i Rekreacji.

BIBLIOTEKI

Biblioteka jest ważną instytucją publiczną .. Biblioteki oferują coś interesującego dla osób w każdym wieku. Aby móc wypożyczać książki lub korzystać z komputera w bibliotece musisz posiadać kartę biblioteczną. Aby ją uzyskać musisz okazać dokument tożsamości (na przykład prawo jazdy lub kartę stałego pobytu) i jakąkolwiek korespondencję, na której widnieje Twój adres (na przykład rachunek telefoniczny). Biblioteka musi wiedzieć, kim jesteś i gdzie mieszkasz. Dla osób zamieszkujących daną miejscowość karta jest bezpłatna.

Oto kilka programów i usług, które możesz znaleźć w bibliotece:

- Kluby zadań domowych, które pomagają dzieciom w odrabianiu lekcji.
- Opowiadanie bajek i wypożyczalnia zabawek dla dzieci
- Kursy źródła informacji związane z poszukiwaniem pracy i planowaniem kariery zawodowej
- Kursy pisania i czytania dla osób dorosłych
- Zbiory wielojęzyczne: k książki, taśmy, gazety i czasopisma w wielu językach
- Zasoby do kursów ESL (angielskiego jako drugiego języka)
- Odczyty miejscowych autorów i wystawy prac miejscowych artystów
- Wykłady i lekcje poświęcone tematyce zdrowotnej i zarządzaniem finansami osobistymi.

Ważnym elementem pracy biblioteki są komputery. Wiele bibliotek posiada komputery i drukarki, z których możesz skorzystać w celu edytowania dokumentów, poszukiwania ogłoszeń o pracę i aby mieć dostęp do Internetu.

CZAS NA ZABAWĘ

Wszystkie miejscowości na terenie Ontario organizują imprezy i zajęcia kulturalne, artystyczne oraz obchody, jak również dysponują parkami – uczestnictwo w nich jest bezpłatne lub wiąże się z bardzo niewielkimi kosztami. Wydarzenia artystyczne i kulturalne organizowane są przez cały rok. Niektóre z nich mogą się skupiać na wybranej formie sztuki, takiej jak muzyka lub na wszystkich dziedzinach sztuki reprezentowanych w danej grupie - na przykład Kanadyjczyków pochodzenia chińskiego. Wiele wydarzeń kulturalnych i artystycznych w Ontario organizowanych jest latem na wolnym powietrzu i są one bezpłatne. Np. festiwale komedii, jazzu, autorów i filmów.

W większości miast dostępne są muzea, galerie sztuki, zabytki oraz inne interesujące miejsca i wydarzenia. Wstęp do wielu galerii i muzeów w wybrany dzień tygodnia jest bezpłatny lub oferowane są w ten dzień bilety zniżkowe. Często dostępne są zniżki dla dzieci i osób w wieku powyżej 65 roku życia.

Chiński Nowy Rok, Parada Dumy, święto Caribana w Toronto i Winterlude w Ottawie to tylko kilka przykładów ciekawych wydarzeń i obchodów organizowanych na terenie Ontario. Wiele uroczystości takich jak Dzień Kanady przypadający na 1 lipca to obchody publiczne, którym towarzyszą parady, sztuczne ognie i muzyka.

Więcej informacji o zabawie i interesujących wydarzeniach, które pomogą Ci się zintegrować z nową społecznością znajdziesz na stronie Settlement.org w sekcji Uroczystości (Celebrate):

www.settlement.org/FD/15.

INFORMACJE DLA KONSUMENTÓW

WYMIANA PIENIĘDZY

Zaleca się posiadanie pewnej sumy dolarów kanadyjskich jeszcze przed przyjazdem do Ontario. W Twoim kraju kurs wymiany może być korzystniejszy.

Na lotnisku im. Pearsona w Toronto możesz wymienić walutę w kantorach czynnych od 5 do 23, siedem dni w tygodniu. Jednak prawdopodobnie korzystniejszy kurs wymiany uzyskasz w kantorach poza terenem lotniska.

Wymianę walut oferują również banki, biura podróży i inne instytucje w centrach większości dużych miast. Niewielkie sumy pieniędzy można wymienić również w hotelu, ale przelicznik może nie być zbyt korzystny. Zwykle najkorzystniejszy kurs wymiany oferują banki.

KORZYSTANIE Z TELEFONU

Podłączenie telefonu stacjonarnego w domu

Firma Bell Telephone świadczy usługi w zakresie telefonii stacjonarnej i umożliwia podłączenie telefonu w domu. Aby zamówić tę usługę, musisz zadzwonić pod numer 310-BELL (310-2355) lub udać się do centrum obsługi firmy Bell.

Od nowoprzybyłych imigrantów może być wymagana kaucja za podłączenie telefonu. Jest ona zwracana po 6 miesiącach. Firma Bell pobiera również opłatę za podłączenie telefonu. Więcej informacji znajdziesz na stronie internetowej firmy Bell - www.settlement.org/FD/23

Po zamówieniu usługi pracownicy firmy Bell podadzą Ci termin, w którym przyjdą podłączyć telefon w Twoim domu. Aby technik telekomunikacji mógł podłączyć telefon, w wyznaczonym dniu musisz być w domu. Rozmowy miejscowe z telefonu domowego są bezpłatne, natomiast za rozmowy międzymiastowe pobierane są dodatkowe opłaty.

Telefony komórkowe

Telefony komórkowe cieszą się w Kanadzie ogromną popularnością i istnieje wiele różnych planów taryfowych, spośród których możesz wybrać ten, który najbardziej Ci odpowiada! Jeszcze przed przyjazdem możesz sprawdzić w Internecie informacje o dostępnych planach taryfowych dla telefonii komórkowej. Oto adres przydatnej strony internetowej: www.settlement.org/FD/19.

Dostępne usługi mogą się różnić od tych, które znasz z własnego kraju. Przed podpisaniem umowy z operatorem telefonii komórkowej znajdź informacje o różnych kosztach, planach taryfowych i dostępnych typach telefonów.

Telefony publiczne/płatne

Telefony publiczne znajdziesz na lotnisku, na dworcach autobusowych i kolejowych, w restauracjach, sklepach, centrach handlowych i na rogach ulic.

Rozmowy miejscowe

Rozmowy miejscowe z telefonu domowego są bezpłatne, ale jeżeli dzwonisz z telefonu publicznego, musisz zapłacić 50 centów. Więcej kosztują rozmowy międzymiastowe.

Aby uzyskać połączenie z numerem na terenie miasta:

Podnieś słuchawkę, włóż do automatu 50 centów i wykręć numer.

Większość automatów telefonicznych przyjmuje monety o nominale 5, 10, 25 centów i 1 dolara. Jeżeli włożysz do automatu monetę 1-dolarową, nie zawsze wyda Ci on resztę.

W niektórych miejscach konieczne jest dodanie numeru kierunkowego. Na przykład w Toronto i okolicach przed wykręceniem numeru abonenta musisz wybrać numer kierunkowy 416, 647 lub 905 – numery lokalne wraz z numerem kierunkowym składają się z 10 cyfr.

Rozmowy międzymiastowe

Możesz wykupić plan taryfowy dla rozmów międzymiastowych z telefonu domowego lub możesz w tym celu używać kart telefonicznych typu „pre-paid”. Karty telefoniczne „pre-paid” są o wiele tańsze od połączeń z telefonu domowego lub z telefonu publicznego.

Jeżeli zdecydujesz się na zakup karty telefonicznej „pre-paid”, dowiedz się, które z nich oferują najniższe koszty połączenia do kraju, do którego zamierzasz dzwonić. Poproś sprzedawcę o tabelę porównawczą. Porównaj opłaty za jedną minutę połączenia do wybranego kraju oferowanych przez różne firmy.

Istnieje również możliwość wykonania połączeń "na koszt rozmówcy" (collect calls). Oznacza to, że za rozmowę zapłaci osoba, do której dzwonicz. Aby zrealizować połączenie na koszt rozmówcy, wykręć „0”, a następnie numer kierunkowy i numer abonenta i postępuj zgodnie z instrukcjami podanymi przez automatyczny system.

Numery bezpłatne

Połączenia międzymiastowe z niektórymi numerami są bezpłatne. Rozpoczynają się one od cyfr 1-800, 1-866, 1-877 lub 1-888. Numery bezpłatne posiadają biura organizacji rządowych, instytucje miejskie i wiele firm.

Numery rozpoczynające się od cyfr 1-900 i 1-976 nie są bezpłatne. Za połączenia z takimi numerami płaci się określoną taryfę minutową. Często są one bardzo drogie.

Korzystanie z książki telefonicznej

Książkę telefoniczną znajdziesz w większości kabin telefonów publicznych.

Książka telefoniczna typu „białe strony” składa się z czterech części:

Numery alarmowe (i instrukcje dla klienta)

W tej części znajdziesz numery telefoniczne, pod które można zadzwonić w sytuacjach kryzysowych, na przykład numer policji. Są tam również instrukcje dotyczące korzystania z telefonu.

Białe strony

Ta część książki telefonicznej zawiera spis numerów i adresy osób prywatnych i firm działających w mieście. Lista abonentów sporządzona jest według nazwisk. Zarówno osoby prywatne jak i firmy, wymienione są w porządku alfabetycznym. W niektórych większych miastach takich jak Toronto, "białe strony" podzielone są na dwie części - pierwsza część zawiera numery telefoniczne osób prywatnych, a druga numery telefoniczne firm.

Niebieskie strony

Ta część książki telefonicznej wydrukowana jest na niebieskim papierze. Zawiera ona numery telefoniczne instytucji rządowych. Instytucje rządowe uporządkowane są tematycznie. Na przykład numer Ministerstwa Zdrowia znajdziesz na niebieskich stronach pod hasłem Zdrowie.

Książka telefoniczna „żółte strony”

Jest ona wydrukowana na żółtym papierze. Firmy uporządkowane są tematycznie. Na przykład jeżeli chcesz zamówić pizzę, sprawdź na „żółtych stronach” hasło Pizza i wybierz najbliższą pizzerię. W większych miastach, włącznie z Toronto, żółte strony stanowią osobną książkę telefoniczną.

W dużych miastach białe i niebieskie strony są wydrukowane w jednym tomie, a żółte strony w drugim. W mniejszych miastach mogą one być wydrukowane w jednym tomie. Na początku każdej książki telefonicznej znajdziesz instrukcje dotyczące korzystania z telefonu oraz numery alarmowe.

WYSYŁANIE I OTRZYMYWANIE POCZTY

Wysyłanie listu lub paczki

Za wysłanie listu lub paczki pobierana jest opłata pocztowa.

Usługi pocztowe dostępne są w urzędach pocztowych i punktach pocztowych w dużych sklepach, takich jak Shoppers Drug Mart. Aby znaleźć urząd pocztowy, szukaj znaku Canada Post. Adres najbliższego urzędu pocztowego możesz również znaleźć w książce telefonicznej.

Koszt wysyłki listu lub paczki zależy od wymiarów i wagi przesyłki. Jest również uzależniony od miejsca, do którego ma być wysłana przesyłka i od czasu, w ciągu którego ma ona dotrzeć do odbiorcy. Z reguły im dłuższą podróż ma odbyć paczka, tym więcej kosztuje jej wysyłka.

Jeżeli wysyłasz paczkę do innego kraju, musisz wypełnić formularz celny. Można go uzyskać w urzędzie pocztowym. Formularz zawiera informacje o przedmiotach wysłanych w paczce. Opisuje również wartość i wagę przesyłki. W wypełnieniu formularza może Ci pomóc pracownik poczty.

Jak uzyskać adres do korespondencji

Gdy znajdziesz mieszkanie, Twoja korespondencja będzie mogła być wysłana bezpośrednio na adres domowy lub na numer skrzynki pocztowej. Zanim znajdziesz mieszkanie, możesz otrzymywać korespondencję w następujący sposób:

Zapytaj, czy jako adres do korespondencji możesz podać adres krewnego lub przyjaciela. Wówczas korespondencja na Twoje nazwisko będzie przychodzić jako "C/O" na adres krewnego lub przyjaciela.

Zapytaj na poczcie o usługę dostarczenia przesyłki na adres placówki pocztowej. Usługa ta znana jest na całym świecie pod nazwą "poste restante." Korespondencję nadaną jako poste restante możesz odebrać w głównym urzędzie pocztowym. W dużych miastach, w których jest więcej niż jedna duża poczta, jeden z urzędów pocztowych jest wyznaczony jako punkt odbioru korespondencji poste restante.

YOUR NAME
GD STN MAIN
TORONTO ON M2R 5H2

Na poczcie lub w specjalnej firmie świadczącej usługi pocztowe możesz również wynająć skrzynkę pocztową. W ten sposób uzyskasz adres, pod który będzie mogła napływać zaadresowana do Ciebie korespondencja. Jeżeli otrzymasz paczkę, która jest zbyt duża, aby mogła zmieścić się do skrzynki, personel zostawi Ci awizo, a paczkę odbierzesz później.

TRANSPORT

Prowadzenie pojazdu

Jeżeli mieszkasz na terenie Ontario i chcesz prowadzić pojazd, musisz posiadać prawo jazdy wydane przez władze Ontario. Na stronie internetowej Ministerstwa Transportu Ontario (Ontario Ministry of Transportation- MTO) znajdziesz informacje o tym, jak uzyskać prawo jazdy w Ontario. Więcej informacji na ten temat znajdziesz w artykule **Jak uzyskać prawo jazdy w prowincji Ontario:** www.settlement.org/FD/16.

Przez okres 60 dni po przyjeździe do Kanady możesz posługiwać się zagranicznym prawem jazdy. Po upływie tego okresu musisz zdać egzamin praktyczny, na podstawie którego uzyskasz prawo jazdy w Ontario. Aby uzyskać informacje na temat prawa jazdy i obowiązujących przepisów drogowych, skontaktuj się z Ministerstwem Transportu prowincji Ontario (MTO).

Musisz również zarejestrować swój samochód w wydziale motoryzacji, właściwym dla prowincji, w której mieszkasz i musisz go ubezpieczyć. Prowadzenie samochodu bez ubezpieczenia jest nielegalne. Ubezpieczenie samochodowe może być drogie, ale chroni Ciebie i innych kierowców w razie wypadku.

Jeżeli nie posiadasz samochodu, możesz go wypożyczyć na dzień, tydzień lub dłużej w wypożyczalni samochodowej. Większość wypożyczalni samochodowych może Ci udzielić informacji dotyczących przepisów ruchu drogowego.

Wypożyczalnie samochodowe obliczają należność w oparciu o czas, na jaki wypożyczasz samochód i odległość, jaką nim przemierzysz. Korzystając z usług wypożyczalni musisz również wykupić w niej ubezpieczenie wypadkowe i zapłacić za zużytą benzynę.

Poruszanie się po mieście – transport publiczny

Każde miasto na terenie Ontario dysponuje własnym systemem transportu publicznego, składającym się z autobusów i tramwajów. Toronto posiada również pociągi podziemne zwane metrem. W większości miast można bezpłatnie uzyskać mapy linii komunikacji publicznej.

System Komunikacji w Toronto (TTC) udziela przez telefon informacji w ponad 20 językach – zadzwoń pod numer **416-393-4636**. Potrzebne informacje znajdziesz również na stronie internetowej firmy: www.settlement.org/FD/17.

Aby móc korzystać z transportu publicznego, musisz za każdym razem zapłacić za przejazd. Musisz mieć odliczoną dokładną sumę pieniędzy, ponieważ kierowcy autobusów nie wydają reszty. Jeżeli często korzystasz z transportu publicznego, możesz kupić bilety jednorazowe, całodzienne lub miesięczne. Płacenie osobno za każdy przejazd jest droższe. Bilety możesz kupić na dworcu autobusowym, stacji metra i w niektórych sklepach.

Czasem w trakcie podróży musisz zmienić linię autobusową, tramwajową lub pociąg, aby dotrzeć do celu. W takich przypadkach potrzebujesz biletu uprawniającego do przesiadki (transfer). Bilet uprawniający do przesiadki informuje kierowcę, że nie musisz płacić za przejazd po raz drugi. Wsiadając do pierwszego autobusu lub tramwaju poproś kierowcę o bilet uprawniający do przesiadki.

Podróż do innego miasta

Większość miast na terenie Ontario posiada dworzec autobusowy lub kolejowy. Na dworcu możesz się dowiedzieć, dokąd jedzie dany autobus lub pociąg, w jakie dni i o której godzinie kursuje i ile kosztuje bilet. Aby uzyskać informacje o rozkładzie i kosztach lotów do innych miast, zadzwoń do biura podróży.

Taksówki

Jeżeli w danym miejscu nie jest dostępny transport publiczny lub musisz gdzieś szybko dotrzeć, możesz skorzystać z taksówki. Możesz zadzwonić do firmy taksówkarskiej i poprosić o przyjazd na podany adres. Możesz również zamówić taksówkę z wyprzedzeniem, podając godzinę, o której ma przyjechać.

Taksówkę możesz też zatrzymać bezpośrednio na ulicy w centrum miasta. Stań na chodniku i machaj ręką na taksówkę, która nie wiezie żadnego pasażera. Nie w każdym mieście łatwo jest dostać taksówkę na ulicy. Tylko te z podświetlonym znakiem na dachu mogą się zatrzymać, żeby Cię zabrać.

Cena za przejazd taksówką wyświetlana jest na taksometrze znajdującym się z przodu obok kierowcy. Taksometr wyświetla również minimalną opłatę w momencie wejścia do taksówki. Zanim wsiądziesz do samochodu, zapytaj kierowcę o koszt przejazdu.

Chodzenie pieszo i przepisy drogowe

Na rogach ulic i na przejściach dostępna jest sygnalizacja świetlna dla pieszych. W ten sposób wiesz, kiedy możesz bezpiecznie przejść przez ulicę. Na niektórych przejściach dla pieszych na zatłoczonych ulicach nie ma sygnalizacji świetlnej.

PIENIĄDZE I FINANSE

Banki

JAK OTWORZYĆ KONTO BANKOWE

Warto zapoznać się z ofertami proponowanymi przez różne banki. Zanim otworzysz konto, musisz zdecydować, jakich usług bankowych potrzebujesz.

Konto w banku jest bezpiecznym miejscem, w którym możesz trzymać pieniądze i ułatwia Ci zarządzanie nimi. Konto bankowe jest również pomocne z punktu widzenia historii kredytowej, co może się okazać przydatne gdy będziesz potrzebować pożyczki lub karty kredytowej.

Istnieje wiele typów instytucji finansowych, w których możesz otworzyć rachunki oszczędnościowe i/lub oszczędnościowo-rozliczeniowe. Banki, spółki powiernicze i kasy oszczędnościowo-kredytowe udzielają bezpłatnych informacji na temat oferowanych usług, włącznie z informacjami o kartach debetowych i kredytowych. Możesz wejść do jakiegokolwiek banku i zapytać o oferowane usługi.

Aby otworzyć konto w banku, spółce powierniczej lub kasie oszczędnościowo-kredytowej, musisz przedstawić dwa dokumenty tożsamości, w tym jeden z Twoim zdjęciem. W celu otwarcia konta nie jest wymagane złożenie na nim pewnej sumy pieniędzy. Nie jest w tym celu również wymagane posiadanie zatrudnienia.

JAK KORZYSTAĆ Z BANKOMATU

Gdy otworzysz konto bankowe, otrzymasz kartę bankomatową, znaną również pod nazwą karty debetowej. Karta ta umożliwi Ci wypłacanie pieniędzy z bankomatu zamiast z banku. Karty bankomatowej możesz używać do wpłacania i wypłacania pieniędzy oraz do płacenia rachunków. Bankomaty znane są pod nazwą automatów bankowych (ABM) lub automatycznych kas bankowych (ATM).

W chwili wydania karty bank poprosi Cię o wybranie kodu PIN. Jest to kod bezpieczeństwa uniemożliwiający innym osobom korzystanie z Twojej karty. Naucz się tego numeru na pamięć. Nie podawaj innym osobom swojego kodu PIN. Kod PIN musisz wpisać za każdym razem, gdy będziesz korzystać z karty bankomatowej.

W przypadku korzystania z bankomatów innego banku naliczana jest prowizja. Prowizja ta jest wyższa w przypadku korzystania z bankomatu prywatnego. Takie bankomaty znaleźć można w sklepach, restauracjach i innych miejscach. Często pobierają one wysoką opłatę za możliwość wypłacenia pieniędzy z konta. O wiele taniej wyjdzie Ci korzystanie z bankomatów jednego z banków lub kas oszczędnościowo-kredytowych.

Karty kredytowe i historia kredytowa

Nawet jeżeli posiadasz w Twoim kraju wieloletnią historię kredytową związaną z korzystaniem z kart kredytowych znanych na całym świecie firm takich jak VISA i MasterCard, być może nie uda Ci się od razu uzyskać takiej karty kredytowej w Kanadzie. Dla wielu osób jest to niespodzianką.

W miarę możliwości nie anuluj posiadanych kart kredytowych przed przyjazdem do Kanady. Możesz skorzystać z dotychczasowych kart kredytowych.

Aby zbudować swoją historię kredytową w Kanadzie, wystąp o wydanie karty kredytowej. Porozmawiaj z personelem miejscowego oddziału Twojego banku. Możliwe, że na początku bank zaproponuje Ci kartę kredytową z niższym limitem wydatków lub kartę kredytową z zabezpieczeniem (Secured Credit Card).

Aby uzyskać kartę kredytową z zabezpieczeniem, musisz zdeponować w instytucji wydającej kartę pewną sumę pieniędzy. Depozyt zabezpieczający uzależniony jest od żądanego limitu karty kredytowej. Jeżeli będziesz co miesiąc spłacać należne sumy i zbudujesz dobrą historię kredytową, depozyt zostanie Ci zwrócony z odsetkami. Wówczas otrzymasz normalną kartę kredytową.

Wiele sklepów oferuje karty kredytowe, z których można korzystać w ich placówkach. Te karty często mają bardzo wysokie odsetki, więc pamiętaj co miesiąc o spłacie całego zadłużenia, żeby ich uniknąć.

Ceny i podatki

W Ontario za towary płaci się cenę podaną na etykiecie plus podatek. W większości sklepów nie można negocjować niższej ceny. Jest to natomiast możliwe w niektórych sklepach lub rynkach etnicznych.

Gdy płacisz za dany towar, do jego ceny doliczany jest podatek. Często całkowita suma podatku wynosi 13% ceny towaru. Te 13% obejmuje 5% podatku federalnego od towarów i usług (GST) i 8% podatku od sprzedaży pobieranego przez prowincję (PST).

Nie za wszystkie towary płaci się podatek GST – z reguły nie są nim objęte podstawowe artykuły spożywcze i leki na receptę. Jeżeli zamówisz alkohol w restauracji, do rachunku doliczony zostanie podatek od alkoholu w wysokości 10%.

Zwrot podatku

ZWROT PODATKU OD TOWARÓW I USŁUG (GST CREDIT)

GST to podatek, który płacisz przy zakupie większości towarów i usług. Zwrot podatku GST/HST to suma wolna od podatku wypłacana co 3 miesiące osobom i rodzinom o niskich i średnich dochodach. Stanowi ona zwrot części lub całości wpłaconego podatku GST lub HST.

Aby otrzymać zwrot podatku, musisz posiadać status kanadyjskiego rezydenta i mieć 19 lat lub więcej. Wystąp o zwrot podatku zaraz po otrzymaniu numeru ubezpieczenia społecznego (SIN). Aby otrzymać zwrot podatku GST/HST, musisz co roku wypełnić deklarację podatkową.

Więcej informacji uzyskasz dzwoniąc pod numer infolinii GST: **1-800-959-1953**.

ZASIŁEK NA DZIECKO (CCTB)

Jeżeli posiadasz dzieci w wieku poniżej 18 lat, być może kwalifikujesz się do otrzymania zasiłku na dziecko (Canada Child Tax Benefits CCTB). Zasiłek CCTB to suma wypłacana co miesiąc przez rząd kanadyjski, która pomaga pokryć koszty utrzymania dzieci.

Formularz niezbędny do uzyskania zasiłku możesz pobrać ze strony internetowej Kanadyjskiej Agencji Celno-Skarbowej (CRA): www.settlement.org/FD/20. O zasiłek CCTB należy wystąpić jak najszybciej po przyjeździe do Kanady i osiedleniu się w nowym miejscu zamieszkania.

Suma zasiłku zależy od liczby dzieci na utrzymaniu, ich wieku, prowincji, w której mieszkasz oraz dochodów rodziny netto za ostatnie 3 lata.

NASTĘPNE KROKI

Spodziewamy się, że ten przewodnik może pomóc w odnalezieniu odpowiedzi na wiele pytań, które masz odnośnie rozpoczęcia nowego życia w Ontario. Jak widzisz, są wiele rzeczy do zrobienia, o których nie wiesz.

ZAPROSZENIE DO LISTY KONTROLNEJ O KANADZIE

Na stronie 2 przewodnika znajdziesz Zaproszenie do listy kontrolnej o Kanadzie, która jest dobrym miejscem do rozpoczęcia. Zaznacz punkty, które nie mogą być stosowane do Ciebie lub które już wypełniłeś. Przewodnik zawiera informacje na temat podjęcia kroków, które musisz wykonać. Jeśli potrzebujesz pomocy, znajdziesz tam wiele agencji, które chętnie odpowiedzą na Twoje pytania i pomogą Ci wypełnić potrzebne formularze, najczęściej za darmo. Kliknij na odnośnik w każdej z sekcji, aby odnaleźć usługi w twojej miejscowości.

SETTLEMENT.ORG

Settlement.Org jest wspaniałym miejscem przeznaczonym do odnalezienia informacji, miejsc wykonania usług w danej miejscowości, wypełnienia formularzy i komunikacji z innymi przybyszami. Następnym razem odwiedź www.settlement.org.

SPODZIEWAMY SIĘ, ŻE OSIĄGNIESZ SUKCES W ONTARIO!

NASTĘPNE KROKI